

= Zbirka = ljudskih iger

:: 11. snopič ::

Založništvo si pri-
držuje vse pravice

:: Ljubljana 1909 ::

Založila Katoliška Bukvarna

: Tiskala Katoliška Tiskarna :

IN = 030000 423

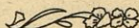
Kazalo.

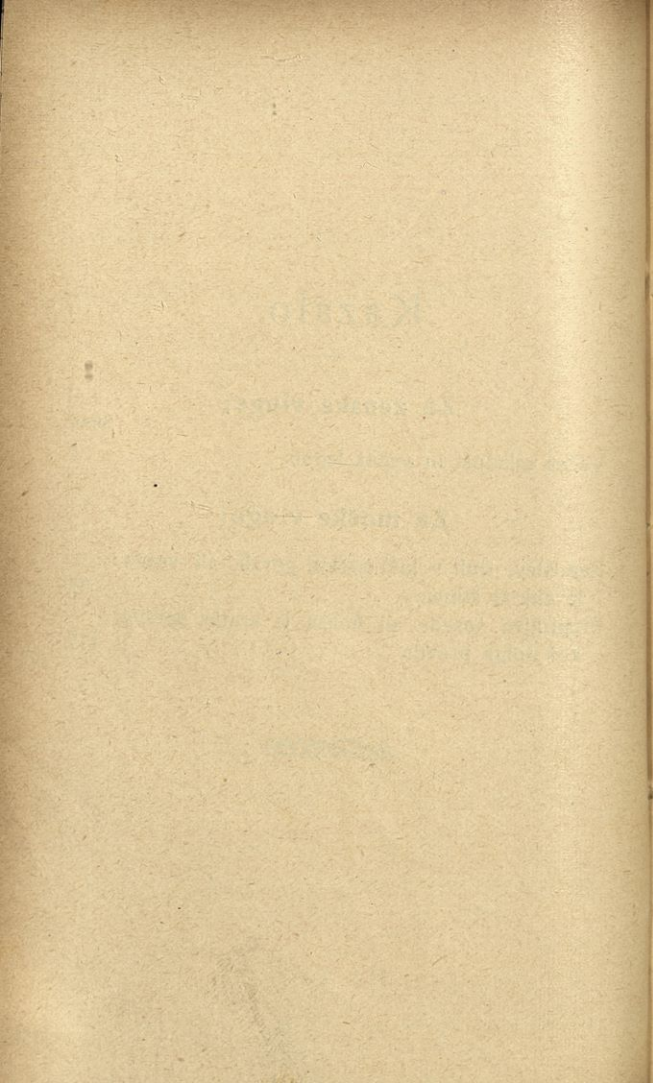
Za ženske vloge:

	Stran
Večna mladost in večna lepota	1

Za moške vloge:

Repoštev, duh v krkonoških gorah, ali vsega je enkrat konec	55
Prepirljiva sosedka ali boljša je kratka sprava kot dolga pravda	117

Večna mladost in večna lepota.

Igrokaz v treh dejanjih.

Poslovenil *Fr.* **Rihar.**

Osebe:

Sempronija, poganska gospa.

Julija, njena hči.

Fulvija, poganska gospa.

Kornelija, krščanska devica.

Šembilja iz Kavasa.

Babo, njena služkinja.

Antonija, krščanska sužnja pri Semproniji.

Marina,

Afra,

Astra,

Levina,

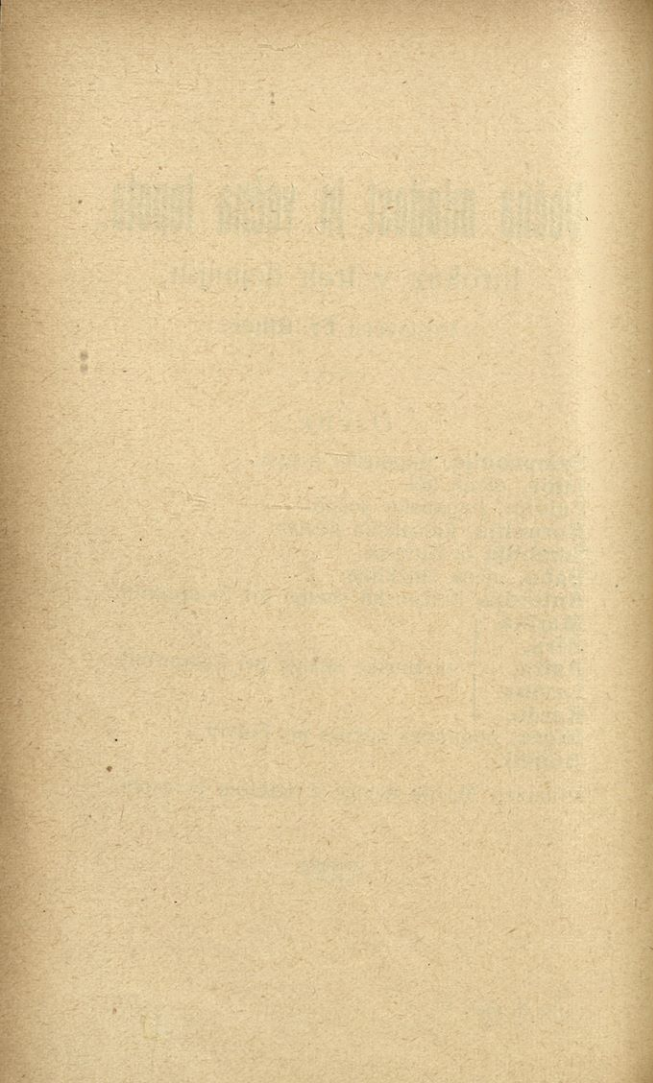
Kardo,

Nigra, poganska sužnja pri Fulviji.

Angelj.

Prikazen Marije device z detetom Jezusom.

Prvo dejanje.

Prvi prizor.

(Vrtna lopa. Spredaj miza, par stolov. Sempronija sedi, Antonija stoji.)

Sempronija. Antonija, že zopet si pripovedovala Juliji o svoji čudni krščanski veri. Danes je zato tako potrta in žalostna, mnogo bolj kot poprej... Govori!

Antonija. Gospa! Julija me je vprašala, ako vem za kakšno sredstvo, ki bi moglo device ohraniti vedno lepe in večno mlade, kakršne so boginje na Olimpu.

Sempronija. In kaj si ji na to odgovorila?

Antonija. Rekla sem ji: Jaz vem za tako sredstvo. Vsak kristjan ga pozna, in tudi ima.

Sempronija (vstane). Ostudna sužnja! Kolikokrat sem ti že prepovedovala, da ne čenčaj pred Julijo o svojih krščanskih pravljicah. Moje potrpljenje s teboj je pri kraju. Naznanila bom mestnemu prefektu, da si kristjana. Le čakaj! Te bodo že vrgli v gledališču pred leve; potem boš pa imela tudi večno mladost in lepoto. (Pozvoni.)

Kardo (vstopi). Gospa, ukažete?

Sempronija. Kardo, zapri Antonijo v temnico. Vzemi iz nje stol in slamnico. Deset dni in deset noči naj ostane v ječi. Vsako jutro jo zabodi z bodalcem trikrat v desno roko, vsak večer trikrat v levo. Za hrano ji pa dajaj na dan samo košček kruha in vrč vode. Si razumela? (Antoniji.) Proč izpred mojih oči! Spridila si mi mojo Julijo! Proč! (Kardo, Antonija, odideta.)

Sempronija. Jaz sem prerahločutna. Res je storila Antonija dobroto moji Juliji, ko jo je rešila iz goreče palače; pa zato še nima pravice, da bi ji mešala glavo . . . Proč mora! . . . Najboljša in najkrajša pot je, da jo izdam prefektu kot kristjano. (Sede in se zamisli.)

Fulvija (nastopi). Solnce sreče naj sije moji dragi Semproniji!

Sempronija (vstane s pozdravom). Dobrodošla, moja ljuba Fulvija!

Fulvija. No! Kaj pa se je pripetilo? Sempronija, ti si tako razburjena!

Sempronija. Samo jeza in bridkosti, nič drugega! Ta zlobna Antonija me bo spravila še v grob.

Fulvija. No, ti se šališ. Saj je vendar Antonija tvoja ljubljenska, četudi je le uboga sužnja. Ti jo nosiš kar na rokah, kakor bi bila tvoja lastna hči.

Sempronija. Zares, bila sem nespametna! Od one noči, ko je z nevarnostjo lastnega življenja otela mojo hčer iz plamena, mi je prirastla k srcu. Sedaj so se mi pa šele oči odprle. Antonija je postala zame strupena kača. Toda, ljuba Fulvija, sediva! Odkriti ti hočem vso boleost svojega srca. (Pozvoni, obe sedeta.)

Afra (vstopi). Gospa, kaj želite?

Sempronija. Prinesi svežega sadja.

Afra. Kakor ukažete! (Odide.)

Sempronija. Glej, ljuba Fulvija, sedaj sem se prepričala: Antonija je kristjana . . .

Fulvija. Kaj?! Kristjana? In ti je še nisi ovadila mestnemu prefektu?

Sempronija. Dosedaj tega še nisem mogla storiti, ker mi je srce branilo. Tvegala je svoje življenje, da je rešila življenje moji Juliji.

Fulvija. Saj je bila tvoja sužnja dolžna to storiti. Sicer je pa rešila res dragoceno življenje. Poslušaj me! Včeraj je bil moj sin Lent imenovan kvestorjem. Res častna in visoka služba! In glej! On se želi poročiti s tvojo Julijo!

Sempronija. V take reči se pa ne vtiham rada; naj izbere Julija ženina, katerega hoče . . . Ali sedaj je vsa zbegana.

Fulvija. Kaj pa jo tako bega?

Sempronija. Ta nesrečna Antonija ji je zopet pravila nekaj o svoji krščanski

veri in trdila, da imajo kristjani neko sredstvo, ki dela device vedno lepe in večno mlade. Od takrat Julija ne misli na nič drugega, kakor na to, da bi ostala vedno mlada in lepa.

Fulvija (smehljaje). Moja draga Sempronija, no, če hujšega ni, se pa že da lahko pomagati. Jaz poznam pripomoček, katerega misli Antonija. Kristjani govorijo o nekem vstajenju ob koncu sveta, ter sanjajo, da bodo vstali še lepši in krasnejši kot Apolo in Diana in da bodo vedno tako lepi ostali.

Sempronija. Lepa je zares ta misel. Ko bi bila le tudi resnična!

Fulvija. Seveda, ko bi bila resnična! Ravno to je vprašanje. Kristjanom se nekaj sanja, kar ni in ne more biti. Sicer pa prepusti vso skrb radi Julije le meni. Bom že poskrbela, da jo bode kmalu pamet zopet srečala. Predstavila ji bom svojega sina Lenta, ki je postal tako imeniten cesarski uradnik. Koliko časti jo čaka, če postane njegova soproga! Potem bo pa že sama od sebe iz njene glavice izginila nespametna misel na večno mladost in lepoto.

Afra (prinese grozdja ter ga položi na mizo, potem stopi v ozadje).

Sempronija (ponudi). Prosim, ljuba Fulvija, je pravo falernsko grozdje!

Fulvija (okusi). O, kako sladko je! Popolnoma je zrelo! Odkod pa ga dobi-
vaš?

Sempronija. Jaz pošljem vsak teden dva sužnja v Falern, da kar pri viničarjih nakupita najboljšega grozdja; na trgu tako prodajajo le slabo sadje; seveda premeteni prodajalci znajo lagati, kar se da, ter spravijo vse ostanke v denar.

Fulvija. Dobra misel! Vprihodnje bom tudi jaz kupovala grozdje v vinogradih!

Sempronija. Afra! (Stopi bližje.) Ali je Julija v sobi?

Afra. Mislim, da je! Ravnokar se je vsa zamišljena sprehajala na vrtu sredi svojih cvetlic. Zdela se mi je silno otožna. Naposled je utrgala dva nageljna ter se podala v hišo.

Sempronija. Pojdi na delo! (Afra odide.)

Fulvija. Ljuba Sempronija, vrniva se k prejšnjemu pogovoru. Kaj ne, rekla si, da je Antonija kristjana?

Sempronija. Povedala mi je to kar naravnost sama; pristavila je pa tudi, da za svojo vero rada žrtvuje celo svoje življenje.

Fulvija. Čudna vera to, ker se kristjani ne boje prav nič smrti. Meni se pa to zdi zelo nespametno. Veš kaj! Mestni prefekt ve, da imaš ti Antonijo rada; če mu jo naznaniš in ovadiš, se mu boš zelo

prikupila in kdo ve, znabiti postaneš kljub svojim štiridesetim letom še njegova so-proga.

Sempronija. Pustiva to; meni le Julija ne gre iz glave. Ona mora postati zopet vesela, potem bom šele mogla nase misliti.

Fulvija. Dobro, pojdiva obe k njej. Toda le prepričana bodi, da ji bom jaz gotovo odprla oči. Moj Lent bo postal njeno solnce, ki ji bo pregnal vse temne misli in skrbi, da se bo zopet veselila mladega svojega življenja.

(Zastor pade.)

Drugi prizor.

(Julijina soba. Odsprej mizica, na njej vaza s svežimi nageljni in nekaj slik njene matere. Na drugi kulisi veliko ogledalo.)

Julija (pri mizi sedeč, proti občinstvu obrnjena, ogleduje sliko, ki jo drži v roki). To je moja mama, ko je bila dvanajst let stara. Oj, kako lepa! Prav kakor kri in mleko! — — — Oči so tako sanjave in vendar tako svetle. — — Lasje so razpuščeni čez pleča in toga, z baržunom obrobljena, z vdelanimi vijolicami, kako krasna! O mama, ko bi mogla vedno taka ostati! — — (Vzame drugo sliko.) To je pa mama, ko je bila sedemnajst let stara. Oh, skoraj še lepša je! Lica so kakor plininska roža. Ta rdečica! Oči so tako pri-

jazne. — — Kodri so z biseri posejani. Ta svilnat trak krog vratu! Obleka je z biseri okrašena! Kako dražestna, mlada in lepa! O, da bi vedno taka ostala! (Vzame drugo sliko.) To je pa mama, ko je bila štirideset let stara. (Odkimava z glavo.) A — tu pa ni prav nič več tako lepa in mlada. Na čelu vidim tri gube, — lica so kakor odcvetela roža, — lasje so kakor predivo; oči so napol zaprte. — V ušesih vise dolgi zlati uhani, skoraj do ramen, — na roki ima široke zlate zapestnice; njena toga je temne barve — — Ah — — nič več ni tako lepa in mlada. Uboga mama! Ti ne poznaš tistega pripomočka, ki bi te ohranil vedno lepo in mlado! (Se ogleduje v ogledalu.) Skoraj taka, kakor mama, ko je štela sedemnajst spomladi! O, ko bi mogla najti čudoviti pripomoček, ki bi me na veke tako mladostno ohranil. (Sede in se zamisli.) Gotovo se mi bo ravnotako zgodilo, kakor moji materi. Šestnajst spomladi je že zbežalo mimo mene — tako naglo! Še šestnajst in šestnajst, pa bom starejša kakor mama. Uboga Julija! O, ko bi vendar mogla biti boginja, kakor Atena ali Diana — ki ostane vedno mladi in lepi; — in jaz — jaz sem samo nagelj, ki danes cvete in lepo diši, — jutri pa ga odtrgajo ter vržejo v prah. (Nasloni glavo na obe roki in nepremično zre v slike.)

(Sempronija, Fulvija vstopita, postojita nekoliko časa v ozadju, nemo opazujoč Julijo.)

Fulvija (tiho). Gospica lahno spi. (Se počasi bližate.)

Sempronija. Julija! (Julija vstane hitro.) Glej, obiskat me je prišla moja ljuba prijateljica Fulvija! Ona želi tudi tebi solnčno jutro!

Julija (pozdravi). Dobro došla, spoštovana gosa Fulvija!

Fulvija. Moja srčna Julija, — zenica mojega očesa, — kaj ti vendar je? Oči imaš objokane?

Julija. Čitala sem ravnokar življenjepis moje ljube matere.

Fulvija. Kako to, ljuba Julija? V solnčnem življenju svoje matere gotovo ne najdeš nič takega, kar bi ti moglo izvabiti solze. Glej, kako zdrava in cvetoča je še, — in vsi jo visoko spoštujejo.

Julija. Gotovo, moja mama je čvrsta in spoštovana! Toda pogledajte sami zgodovino njenega življenja. (Na sliki kazoč.) Taka je bila mama, ko je štela dvanajst jeseni; taka je bila v sedemnajstem letu, in taka je sedaj, ko je stara štirideset let.

Fulvija. Oj, prav božanski obraz! Ravno taka je tvoja mama, blaga Sempronija! Vsi jo občudujejo! Pri svoji mami pač ne najdeš nič, kar bi te moglo užaliti.

Julija. Kako! Bila je nekda j tako mlada in — — —

Sempronija. Julija, ne bodi no čudna in zbij si take muhe iz glave! Glej! Mlada si še in cvetoča, kakor roža. Veseli se življenja, dokler ti cvete vesela spomlad. Ne brigaj se za starost. Ta pride že tako sama ter je ne moreš odvrniti.

Julija. Antonija pa mi je povedala, da imajo kristjani pripomoček proti njej.

Fulvija. Beži, beži! Antonija te je grdo nalagala! Ona ti zavida srečo in lepoto ter te hoče v nesrečo pahniti.

Julija. Ne, tega ne morem verjeti! Antonija je blaga in dobra devica.

Fulvija. No — potem si pa Antonija slika prihodnjo srečo in neminljivo lepoto morda zato, da si s tem sladi svoje grenko življenje, ker je le zaničevana sužnja. Julija, ali si že zvedela novico, ki je boš gotovo vesela?

Julija. Nisem je še zvedela.

Fulvija. Čuj, drago dete! Moj Lent je bil včeraj imenovan kvestorjem; on ti pošilja solnčne pozdrave in svoje celo, nerazdeljeno srce.

Julija. Tvoj Lent se bo tudi postaral in starega srca ne morem ljubiti.

Fulvija. Veš, Julija, jaz tudi poznam skrivnost, ki te bi lahko ohranila vedno lepo in mlado.

Julija. Prosim, povejte mi jo!

Fulvija. Šembilja iz Kavasa ti jo bo razodela. Pojdi k njej, ponudi ji pest zlata, pa jo boš zvedela.

Julija. Šembilja ne pozna tega pripomočka; sicer bi se sama ne bila postarala.

Fulvija. Kako trmoglava Julka si ti! Šembilja iz Kavasa je bila vedno stara. Ta ni hotela biti nikdar mlada; ona je imela sredstvo, da je vedno stara ostala, potemtakem ima tudi pripomoček, ki te bo ohranil v vedni mladosti in lepoti.

Sempronija. Julija, nasvet moje prijateljice Fulvije mi je všeč. Šembilja ti bo gotovo pomagala, da bodo odšle te temne misli iz tvoje glavice. Pa boš zopet vesela, kakor poprej! Jutri boš šla k njej.

Julija. Groza me je pred njo! Zdi se mi tako skrivnostna!

Sempronija. Tvoj strah je prazen! Šembilja je do vseh dobra in prijazna in pomaga vsakemu, če le more! Sicer pa ne boš šla sama. Kardo bo šla s teboj! Ta ima močne roke in urne noge! Te bo dobro varovala.

Julija. S Kardo ne grem prav nič rada. Je tako hudobna in grdo dela z Antonijo! Mama, dovolite, da gre Antonija z menoj?

Sempronija. Nikdar in nikoli! Ona je zate strupena kača! Ti se je moraš ogibati.

Julija. Pa imam Antonijo najrajša! Če se razjezim in jo z bodalcem zabodem, ne črhne besedice, čeravno ji silijo solze v oči. Če pa kaj rečem ali storim, kar se ji ne zdi prav, mi odkrito reče: Julija, tega pa ne smete storiti, to je krivično. Prosim, mama, pustite, da gre Antonija z menoj.

Sempronija. Zastonj prosiš! Antonija bo deset dni zaprta v temni ječi! Naj se pokori!

Julija (objame mater). O srčna ljubljena mama, Antonija mi je rešila življenje! Planila je v gorečo sobo in me je na rokah ponesla iz ognja.

Sempronija. Pomiri se, Julija! Ti veš, da sem tudi jaz Antonijo rada imela. A sedaj je ne maram več, ker ti je vcepila tiste temne misli, ki ti tako grené mlado življenje! Sicer ti pa moram tudi še to povedati, da je ona kristjana in da jo bodo prejalislej vrgli v gledališču pred leve — — —

Julija. Antonija se levov ne boji! Smrt jo popelje v čudežno deželo, kjer cvete večna pomlad, kjer se bo veselila v mladosti in lepoti na veke.

Fulvija. Neumnost! Ko bodo levi njeno truplo raztrgali, bo prepeljal Karon njeno senco preko Stiksa k reki Lete; tam bo pila iz reke pozabljivosti in mahoma

bodo zginile njene sanje o večni mladosti in krasoti.

(Sempronija pozvoni, Afra vstopi.)

Sempronija. Pokliči Kardo; naj pride takoj! (Afra gre.)

Fulvija. Julija, najboljšo bo, če greš k šembilji v obleki sužnje.

Julija. Zakaj pa v obleki sužnje?

Fulvija. Šembilja ne sme vedeti, kdo si! Tako se bodeš najlažje prepričala, če kaj ve ali ne.

Julija. Prav gotovo one skrivnosti ne pozna, sicer bi jo bila sama rabila.

Kardo (vstopi). Gospa, poklicali ste me.

Sempronija. Kardo, jutri boš šla z Julijo h kavaški šembilji. Seboj pa bosta vzeli dva velika psa, ki vaju bosta čuvala. Pa ne pravi nikomur o vajini poti.

Kardo. Poslušna bodem.

Fulvija. Julija bo šla tja v obleki sužnje. Ne povej šembilji, kdo in kaj da je — sicer — — —

Kardo. Bom pokorna. Kardo zna držati jezik za zobmi, če tudi nima ključavnice na ustnicah.

Fulvija. Prav, prav tako.

Afra (nastopi). Gospa, nek uradnik čaka v veži in bi rad govoril s Sempronijo in Julijo.

Sempronija. O velika Diana! Kaj pa, ko bi bil prefekt? Menda vendar še ni

zvedel, da imam kristjane v hiši. Ljuba prijateljica! Oprosti za par trenutkov!

Fulvija. Bodi previdna v besedah. Če ni morda kak ogleduh.

Sempronija. Julija, pojdiva skupaj. (Odideta.)

Fulvija. Kateri uradnik pa je?

Afra. Ga nič ne poznam. Zdi se mi čisto tuj.

Fulvija. Potem je pa Sempronijin strah prazen. Pojdi na delo. (Afra odide.) Kardo, jaz vem, da si modra in molčeča. Ali mi hočeš pomagati? Te bom bogato poplačala.

Kardo. Pripravljena sem.

Fulvija. Ko se bo nocoj stemnilo, pojdi skrivaj k šembilji in ji povej, da bo jutri prišla k njej Julija kakor sužnja preoblečena. (Kardo kima med govorom.) Povej ji, da vedno premišluje, kako bi ostala vedno mlada in lepa in da ji ta misel kar ne gre iz glave (Kardo kima); pa povej ji tudi, da se želi moj Lentus ž njo zaročiti. (Kardo kima.) Daj ji te-le zlate. (Ji izroči zavitek.) To je pa zate. (Ji da denar.) Vse pa mora ostati popolnoma skrito. (Kardo kima.) Ako svojo nalogo dobro izvršiš, ti bom podarila povrh še lepo verižico iz koravd. Kako bo ta krasila tvoj vrat!

Kardo. Oj, predobri ste! Ali smem še nekaj prositi?

Fulvija. Le govori!

Kardo. Prosim, naznanite vendar prefektu, da je Antonija kristjana. Jaz je kar ne morem trpeti. Povsodi mora biti prva med nami! Dobi najboljše grižljaje in opravlja najlažja dela. Kaj pa šele Julija! Ta je pa vsa zaverovana vanjo!

Fulvija. Kakor naglo bode Julija ozdravljena od svojih neumnih misli in poročena z mojim sinom, bo prišla na vrsto Antonija. Le zanesi se.

Kardo. Prosim, storite to. Jaz bom že dobro izvršila, kar ste mi naročili.

Fulvija. Dobro. Pusti me sedaj samo. (Kardo gre.) Morata se vzeti. Julija bode podedovala veliko bogastvo po materi. Moj Lent pa potrebuje denarja, da bo mogel stanu primerno živeti. Mati je že v mreži; treba da vjamemo še trmasto hčer. (Sempronija in Julija vstopita.)

Sempronija. Hvala našim bogovom, moj strah ni bil opravičen!

Fulvija. Tudi jaz s teboj hvalim bogove! Kako sem se bala, da bi ne prišla ti v kako zadrego; skoraj omedlela sem strahu.

Sempronija. Bil je zares prazen strah! Pa ugani, kateri uradnik je bil zunaj? No? Čuj! Bil je poslanec tvojega Lenta; prinesel je Juliji solnčne pozdrave ter ji poslal sporočilo, da je postal kvestor.

Fulvija. Kako dobro srce ima moj Lent! V Rimu ga ni mladeniča, ki bi bil njemu enak. Julija! Kdaj ti ga smem predstaviti?

Julija. Na noben način ne prej, preden si ne preskrbim sredstva, ki mi zagotovi večno mladost in lepoto.

Fulvija. O, potem bom pa kmalu pohitela v Rim, da ga semkaj pripeljem. V najkrajšem času ti bo šembilja to sredstvo pripravila; potem boš pa vedno mlada in vesela, in boginja Fortuna se ti bode na veke smehljala.

(Zastor pade.)

Drugo dejanje.

Prvi prizor.

(V ozadju skalnata jama z vhodom na levi strani, na sredi odspredaj mala miza, na njej dolg zavoj papirja s podobami, viseč raz mizo do tal. Na desni pleten stol. Šembilja pri mizi sedeč gleda v papir. Babo sedi na stolu ter dremlje.)

Šembilja (čez nekaj časa dvigne oči). Gotovo je že prišel dolgo zaželeni! Znamenja, ki so jih preroki zapisali, so minula. (Bere.) On odvzame prokletstvo in prinese izgubljeni blagoslov; — in iz groba pricvete večno življenje. (Pogleda kvišku.) O, ko bi ga mogla videti, preden splava moj duh v neznane dežele. — Babo, kaj spiš?

Babo. Saj čujem!

Šembilja, O čem govoré v Rimu?

Babo. Cesarja Nerona kolnejo.

Šembilja. Zakaj?

Babo. Ker je prišel ob pamet. On preganja nedolžne ljudi in jih žive sežiga ali pa jim seka glave.

Šembilja. Kakšni ljudje pa so to?

Babo. Ne vem. Slišala sem na Foru (trgu) druhal kričati: Christianos ad leones!

Šembilja. Vrzite kristjane levom! (Zase.) Kristjane — ta beseda mi je tuja —

kristjane. — Babo, kaj hudega so pa ti kristjani Neronu naredili?

Babo. Slišala sem ljudi praviti, da kristjani zaničujejo stare bogove in molijo novega Boga.

Sembilja. Kakšen pa je ta novi Bog?

Babo. Ne vem. Žena nekega ribiča mi je rekla, da je Bog kristjanov umrl na križu, da pa je tretji dan živ in častitljiv prišel iz groba . . .

Sembilja (bere). »In iz groba pricvete novo življenje«. — Babo, ali si videla kakega kristjana?

Babo. Videla sem moža, katerega so peljali k smrti na križ.

Sembilja. Kako se je obnašal ta mož?

Babo. Nič se ni bal; oči so se mu lesketale od veselja in njegov obraz je bil jasen. Zdelo se mi je, kakor da gre na veselo ženitnino.

Sembilja (bere). »In iz groba pricvete novo življenje in studenec najčistejšega veselja ne bo nikdar usahnil.« (Zase.) Jaz moram kakega kristjana videti. — Babo! Jutri boš šla zopet v Rim in če boš videla kakega kristjana, pripelji ga k meni.

Babo. O ne, tega pa že ne. Ribičeva žena mi je rekla, da zapró vsakega, ki govori s kristjani in ga razpno na natezalnico.

Sembilja. Neumno dete, umreti moraš tako ali tako. Če je pa Bog kristjanov tisti

Bog, o katerem piše kumejska prerokinja, bo pricvetelo iz groba novo življenje in studenec najčistejšega veselja. Ti moraš v Rim, da mi pripelješ kakega kristjana.

Babo. Gospodinja, neka misel mi je prišla v glavo.

Sembilja. Govori!

Babo. Kaj pa, če je lepa deklica, ki je ponoči k nam prišla in se pri nas skrila, kristjana? Sužnja ni; zdi se mi, da je plemenitega stanu. Čemu sicer bi jo prefekt preganjal?

Sembilja. Ti govoriš modro. (Vstane.) Pojdi in sedi pod oljko pred jamo ter pazi dobro, da nihče ne pride v bližino.

Babo. Bodite brez skrbi; bom že pazila. (Babo gre. Sembilja gre k vratom stranske jame in zakliče:) Tuja deklica, pridi vun! Sama sem tukaj!

(Kornelija pride iz jame.)

Sembilja (jo prime za roko). Dete moje, ne boj se me. Jaz ne izdam nikogar, ki išče pri meni zavetja. Begune čuva nevidni Bog. (Jo pelje k mizi in sede, Kornelija stoji.) Dete, poglej mi v oči! (Jo srpo gleda.) Tvoje oko, dete moje, je čisto in prosto, — tvoje srce je neomadeževano, — tvoje ustnice ne lažejo. — Povej, ali si kristjana?

Kornelija. Dà, sem.

Sembilja. Ali je že prišel na svet tisti, o katerem govori kumejsko prerokovanje?

Kornelija. Tega ne vem, o kom je pisala kumejska šembilja. Vem pa, da je že prišel na zemljo tisti, o katerem so pisali preroki.

Šembilja. Ali si ga videla?

Kornelija. Tega ne. Ali videla in slišala sem tiste, ki so ž njim skupaj živeli in ž njim občevali več let.

Šembilja. Kaj so pravili ti o njem?

Kornelija. Pravili so to-le: Rojen je bil od čiste Device in je pričal javno, da je Sin živega Boga; svoj nauk je potrjeval z znamenji, ki jih more delati le vse-mogočni.

Šembilja. Kaj uči on o smrti človekovi?

Kornelija. On uči, da bodo šle duše tistih, ki verujejo njegov nauk in spolnjujejo njegove zapovedi, v prekrasno deželo in bodo tam živeli vekomaj v neskaljenem veselju.

Šembilja. Kaj pa se zgodi s telesnimi ostanki človeškimi?

Kornelija. Telo se bode sodnji dan sklenilo zopet z dušo in potem bo živelo združeno z dušo vedno v nepopisni lepoti in nevenljivi mladosti.

Šembilja. On je, on je, o katerem je pisala kumejska! Glej tu! (Bere:) »Najčistejša Devica ga bo rodila. Odvzel bo prekletstvo in prinesel zgubljeni blago-

slov in iz groba pricvete neminljivo življenje in studenec najčistejšega veselja ne bo nikdar usahnil.« (Poklekne pred Kornelijo.) O blaženo dete! Nevidno božanstvo te je pripeljalo k meni. Davno, o že davno sem hrepenela po tem osrečevalcu. Prosim, spremeni me v kristjano!

Kornelija. Jaz ne smem. Eden tistih, ki je ž njim govoril, mora tvojo dušo očistiti in ti na čelo utisniti znamenje krščanstva.

Šembilja. Kako! — ti ne smeš? Torej moram umreti brez njegovega blagoslova? Ali moja duša ne sme v čudovito deželo? Ali naj to slabotno telo vedno trohni v zemlji?

Kornelija. O dobra šembilja, vstani! (Jo dvigne.) Utolaži se. Tudi ti bodeš postala deležna njegovega blagoslova. Jaz vem, kje stanuje eden njegovih poslancev. V prvi temni noči bom pohitela v Preneste in ga semkaj pripeljala.

Šembilja. O dobro dete! Stori to, stori! Kako zdavnaj sem že hrepenela po njem! Tolikrat sem molila k nevidnemu Bogu, da bi mogla videti rešenika, preden odpotujem v neznano deželo.

Kornelija. Naš dobri Bog je tvoje prošnje uslišal. Njegov odposlanec te bo blagoslovil, posvetil ter spremenil v kristjano, pa bode tudi iz tvojega groba pricvetelo neminljivo življenje. (Babo vstopi.)

Babo. Zapovedovalka! Semkaj se bliža sužnja, ki je bila včeraj tukaj. In še neka druga deklica jo spremlja. Prej kot ne, je to ista na duhu bolna devica.

Šembilja. Sužnja ne sme notri! To je hudobna ženska, ker me je imela za navadno mešetarico. Sama bolnica naj vstopi. (Babo odide.)

Šembilja (prime Kornelijo za roko). O drago dete, od Boga poslano, ali smem vedeti tvoje ime?

Kornelija. Meni je ime Kornelija. Prefekt v mestu Preneste je zvedel, da sem kristjana. Takoj je poslal biriče pome, da bi me ujeli. Prijateljica me je še začasno opozorila in angelj Gospodov me je pripeljal semkaj.

Šembilja. Da, da nevidni Bog te je semkaj poslal in noben preganjalec ne boče zvedel tvojega skrivališča. Prosim, pojdi za menoj v najbolj skriti del jame. Jaz sem obljubila, da hočem potolažiti hčer blage Sempronije. Ubogo dete potrebuje pomoči; in kar sem se ravnokar od tebe naučila, mi bo prav prišlo, da jo ozdravim. Prosim, pridi! Julija te ne sme videti. (Jo pelje v jamo, nato se vrne.)

Šembilja. Hvala Tebi nevidno Božanstvo! Ti si videlo hrepenenje mojega srca in uslišalo molitev mojih usten. Deležna bom blagoslova, ki vzbuja iz groba

ново nesmrtno življenje! (Se vsede in bere.)

(Julija nastopi kakor sužnja preoblečena; ostane v ozadji; kašlja.)

Šembilja (jo pogleda ter nemo zre v njo). Zakaj pride Julija kot sužnja preoblečena k meni? — Govori!

Julija. Mama je tako hotela.

Šembilja. Pridi semkaj. (Julija stopi k njej.) Naj ti pogledam v oči. (Jo gleda in prime za roko.) Dobro dete, ti si še čisto in nedolžno in prosto trohnobe. — Kaj ti je?

Julija. Jaz sem tako otožna, žalostna.

Šembilja. Zakaj pa si tako žalostna?

Julija. Ker nisem boginja, ki ostane vedno mlada in cvetoča, ampak samo cvetlica, ki kmalu zvene.

Šembilja. Oj, ti nečimurno dete! Mar ne veš, da je vse meso trava, in trava se posuši poleti, ko jo odkosé?

Julija. Da, jaz sem to videla na slikah svoje matere; in ravno to me je užalostilo.

Šembilja. Tako, tako. Ti bi rada ostala vedno mlada in lepa?

Julija. Da, to želim. In Antonija mi je pravila, da imajo kristjani tako sredstvo, ali mama ji je prepovedala, da mi ga ne sme razodeti.

Šembilja. Ali je mama tako trda proti tebi?

Julija. Mama me ima zelo rada; pa ona se boji, da bi me Antonija zapeljala ter spridila moje srce in dušo, zato je ukazala Antonijo zapreti v ječo.

Šembilja. Kdo pa je ta Antonija?

Julija. Ako je ne bodeš ovadila, ti bom povedala.

Šembilja. Zaupne skrivnosti so mi svete.

Julija. Antonija je kristjana. Vendar prosim, ne povej nikomur! Sicer jo ukaže prefekt vreči pred leve in potem bi bila jaz še mnogo, mnogo bolj žalostna.

Šembilja. Dete, le umiri se! Ako je Antonija kristjana, jo imam še mnogo rajša. Zakaj pa si prišla k meni?

Julija. Gospa Fulvija mi je rekla, da poznaš ti pripomoček, ki bi mi ohranilo večno mladost in lepoto.

Šembilja. Da, Fulvija je govorila resnico. Julija, jaz poznam tak pripomoček; toda grenak je, zelo grenak!

Julija. O, da bi vedno lepoto in mladost ohranila, vzamem rada najgrenkejša zdravila.

Šembilja. Julija, ali znaš mojo skrivnost zase ohraniti?

Julija. Gotovo. Jaz ti sveto obljubim, da ne bom nikomur prav nič izdala.

Šembilja. Torej, čuj! Tudi jaz bom prihodnjo noč postala kristjana.

Julija. Ti?! Kristjana? — Cesar Nero te bo obsodil na grmado.

Šembilja. Kakor naglo bom postala kristjana, se ne bom bala več smrti; kajti iz smrti mi bosta priklili večna mladost in lepota.

Julija. Ti pa govoriš ravno tako, kakor Antonija. Tudi ta mi je rekla, da se smrti ne boji, ker jo ta pripelje v prekrasno deželo, kjer cveteti večna mladost in sreča.

Šembilja. Antonija govori resnico. Pogledaj tu, kaj je kumejska šembilja pre-rokovala (bere): »Ko pride dolgo zaželeni, bode odvzel prokletstvo in prinesel blagoslov in potem priklje iz groba nesmrtno življenje.«

Julija. Kdo pa je ta dolgo zaželeni?

Šembilja. Ta je Bog kristjanov. Kdor njegov nauk veruje in njegove zapovedi spolnjuje, ta se bo po smrti preselil v prekrasno deželo in bo ondi ostal vedno mlad in cvetoč.

Julija. To ne more biti. Jaz sem videla pred kratkim krščanskega mladeniča v gledališču. Bil je zelo lep in še tako mlad. Izpustil pa je prefekt dva leva nani in v nekaj trenutkih je ležal krvav in razmesarijen v pesku. Kar na glas sem nato zajokala.

Šembilja. Julija, krščanski Bog bode na sodnji dan tega mladeniča zopet v življenje obudil in tedaj bode še mnogo lepši in bode vedno tak ostal.

Julija. Ah, šembilja! Jaz ne smem postati kristjana. Ali sicer ne veš nobenega sredstva?

Šembilja. Ne, Julija, drugega ne poznam.

Julija. Kaj pa daje našim boginjam na Olimpu večno mladost in večno lepoto?

Šembilja. Dete, tvoji bogovi in boginje so samo izmišljeni. Kumejska šembilja in njene učenke tem malikom niso nikoli verovale.

Julija. Naši pesniki so pa naše bogove in boginje tako lepo opevali.

Šembilja. Dobri pesniki so imeli že naprej neko slutnjo o dobrotah, ki jih bode Bog kristjanov na zemljo prinesel. Vendar oni niso mogli razumeti, kako bi umrljiv človek postal neumrljiv ter vedno mladosten in lep. Ker tega niso umeli, so pa tem svojim slutnjam dali čutne podobe ter so te izmišljene podobe imenovali bogove in boginje.

Julija. Ah — nevidno božanstvo — pomagaj mi. (Omahne na stol. Šembilja vstane in skrbno streže deklici.)

Šembilja. Ljubo dete, kaj ti vendar je?

Julija. Srce mi bo počilo; — jaz ne smem postati kristjana. Mama bi potem umrla.

Šembilja. Pa si ravnokar pravila, da te ima zelo rada. Kako bi pač tvoja mati zaradi tega umrla; še vesela bode, če si pridobiš večno mladost in lepoto.

Julija. Nevidni Bog pomagaj! Nad menoj se zgrinja zvezdnato nebo! (Pade v nezavest; glavo nasloni vznak na šembiljo.)

Šembilja (zakliče). Kornelija! (Kornelija pride iz jame.)

Šembilja. Kornelija, strezi ubogi devici, slabo ji je prišlo. (Kornelija stopi k bolni, šembilja pa stopi k vhodu in kliče): Babo! (Babo se prikaže pri vhodu.) Povej sužnji, naj se vrne takoj k svoji gospe ter ji sporoči, da je Julija nagloma zbolela in ne more domu. (Babo odide. Šembilja gre v jamo.)

Kornelija. O uboga sestra, kako ti je slabo. Želiš malo vode? Skočim ponjo, ter se vrnem takoj. (Prikaže se Marija z detetom Jezusom v bengalični svetlobi; ko mine prikazen, prihiti Kornelija z vodo v lončeni posodi.)

Kornelija. Ali ti je boljše, draga sestra? Pij; ta bistra studenčnica te bo okrepčala!

Julija (oči sanjavo dvigne). Kje, kje je lepa gospa s čudovitim Detetom v naročji?

Kornelija. Tebi se sanja.

Julija. Ne, videla sem jo. Pogledala me je tako ljubeznivo — in rajsko lepo dete mi je namignilo, da se mu naj približam; toda nisem mogla. Moje noge so bile tako težke, kakor bi bile na zemljo prikovane.

Šembilja (se vrne). Ubogo dete, kako ti je?

Julija. Kdo je bila ona lepa gospa in čudovito dete?

Kornelija. Ponovim, tebi se je sanjalo.

Julija. Ne, videla sem jo tako jasno. Kako mlada in krasna je bila! In dete, lepše je bilo kakor žarno solnce.

Kornelija. Če pa niso bile sanje, si pa videla najčistejšo Devico, ki nam je Zveličarja rodila.

Julija. In čudovito dete?

Kornelija. Je učlovečeni Bog kristjanov.

Julija. O, ko bi pač mogla tudi jaz vedno tako mlada in ljubka ostati!

Kornelija. Julija, postani kristjana in živi pobožno in čisto, pa jima boš tudi enkrat na veke podobna.

(Zastor pade.)

Drugi prizor.

(Perilna soba. V ozadji vrata sobe, v kateri je zaprta Antonija. Spredaj dva perilnika. Marina in Afra pri enem; pri drugem pa Levina in Astra; obrnjene so proti občinstvu ter pridno però, živahno se razgovarjajoč.)

Marina. No, to bo pa nekaj lepega, to!

Afra. Ali veš kako novico?

Marina. Naša gospa je šla ravnokar h gospe Fulviji, da bi Julijo Lentu zamešetarila.

Afra. Julija ima srečo. Lent je postal kvestor. Ta zasluži sedaj denarja, mnogo denarja.

Marina. Jaz bi ga ne marala, ko bi bil tudi cesar in ves iz zlata.

Astra. Zakaj ne?

Marina. Tako grdo in čmerno gleda; pa zoper kristjane divja, kakor bi bil znorel.

Astra. O, on že vé, zakaj tako dela. Glej, zato je pa ljubljenelec cesarja Nerona.

Marina. To je ostudno! Kaj neki so kristjani Neronu hudega storili. Saj vendar tako mirno žive, kakor jagnjeta in nikomur nič žalega ne storé. Ravno nasprotno; dobro store, kjer le morejo, in celo sužnje ljubijo. Pomisli na Antonijo. Ali si jo videla že kdaj jezno? Ali je že dala kateri izmed nas kakšen priimek? In če dobi kak dober grižljaj, ga takoj z nami deli.

Levina. Kaj pa je Antonija zakrivila, da je morala v temnico?

Afra. Kardo mi je povedala, da je hotela Julijo zastrupiti.

Marina. Kardo je velika lažnjivka in je zopet lagala. Saj drugega ne zna. Seveda, zato je Antonija planila v ogenj in je z lastno nevarnostjo Julijo rešila, da bi jo potem zastrupila. No, kako je naša gospa kratkovidna.

Astra. Čuj! Jaz tudi nekaj novega vem. Če ne boste drugim izčenčale, vam bom povedala.

Afra. No, ali je pa tudi kaj lepega?

Astra. Je, je. Samo jezik za zobmi; ali boste molčale?

Vse. Bomo molčale, bomo!

Astra. Julija je čisto skrivaj šla s Kardo h kavaški šembilji, in se je preoblekla v sužnjo, da bi je ne mogli spoznati.

Marina. Odkod pa to veš?

Astra. Kardo mi je skrivaj povedala. Pa mi je zelo zabičila, da ne smem drugim povedati.

Marina. Kaj pa vendar Julija išče pri stari šembilji?

Astra. Tega Kardo sama ne vé. Gospa Fulvija ji je rekla samo toliko, naj šembilji skrivaj pove, da bi bila Julija rada vedno mlada in lepa; pristavila je, da to misel vedno nosi v mladi glavicici.

Levina (živahno). Tako, tako?! Tega pa že ne! Te mlade gospodične, ki cel dan nič drugega ne delajo, kakor sladkarije jedó, se v ogledalu ogledujejo, mlade gospodiče motijo, — te naj bi torej ostale vrhutega še večno mlade in lepe? O, sem prav vesela, da vsaj v tej reči nimajo prav nobene prednosti pred nami, ubogimi sužnjami, — in še rečem, prav nobene! — ravno nasprotno, še mnogo prej se postarajo in postanejo grbaste, četudi tuje lase nosijo in svoj obraz lepotičijo. Se jim prav godi, privoščim jim iz srca.

Marina. Prijateljice, dajmo se kaj bolj pametnega pomeniti. Čujte; ako obljubite, da boste molčale, vam bom povedala nekaj prav lepega.

Afra. O, me znamo molčati. Povej nam, povej!

Marina. Čujte! Antonija mi je pravila, da pridejo vsi, ki umrjejo kot dobri kristjani, v čudovito deželo; tam kraljuje večno veselje, nemiljiva radost; vrhutega pa ostanejo še vekomaj mladi in še mnogo lepši, kakor naši bogovi.

Levina. To pa to! Ko bi le to res bilo! Potem bi se pa že splačalo, da postanemo kristjane.

Marina. Jaz pa kar naravnost mislim, da to mora biti tako. Zakaj bi sicer šli

kristjani tako veseli v smrt? Rajši se dajo žive sežgati ali pa si glavo odsekati, kakor da bi našim malikom darovali?

Afra. Poslušajte! Jaz imam dobro misel. Naša gospa je šla od doma; Kardo tudi ni doma; ta nas torej ne more izdati. Jaz imam ključ k ječi. Izpustimo Antonijo za nekaj časa iz ječe. Ona nam bo gotovo lahko vse povedala, kako je.

Marina. Glej jo! si pa res prebrisana. Daj mi ključ. (Vse gredo v ozadje. Marina odpre vrata. Antonija pride vun, vse stopijo naprej.)

Marina. O, ljuba Antonija, kako si bleda in upadla!

Astra. Gotovo ti ta ostudna Kardo ni dala nič jesti.

Levina. O — (kaže na rokav) — glejte — kri, kri . . .

Afra. Ali te je ta škorpion z bodalcem ranil?

Vse. Sramota, to je grdo!

Antonija. Le mirne bodite. Saj to ni nič hudega. Tu notri v srcu sem vsa srečna.

Marina (postavi stol med perilnike). Antonija sedi sem. Saj si morala že dosti časa čepeti na vlažnih mokrih tleh. (Antonija sedé, druge napol sedeč ali sloneč na perilnikih.)

Marina. Antonija, povej nam odkrito-srčno: Ali je res, da pridejo tisti, ki umrjé kot dobri kristjani, v prekrasno deželo, kjer so vedno veseli in se nikdar ne postarajo?

Antonija. Da, to je res. Naš Bog in Gospod Jezus Kristus nam je to jasno povedal.

Astra. Odkod pa je to vedel?

Antonija. Saj je On pravi Bog; in Bog vé vse in govori vselej le resnico.

Marina. Odkod pa veš, da je Kristus pravi Bog?

Antonija. On sam je to naravnost povedal in je to resnico spričal z obilnimi čudeži. Mnogo bolnikov, katerih bolezen je bila neozdravljiva, je hipoma s samo besedo ozdravil; tisoče ljudi je s par hlebi kruha nasitil in celo mrličé, ki so bili že dalje časa v grobu, je obudil v življenje: ko so njega samega na križ pribili in umorili, je vstal od mrtvih in je šel potem v nebesa.

Afra. Kako pa morajo kristjani živeti?

Antonija. O tem kristjani zvedo v svojih zbirališčih.

Levina. Ali morejo tudi rojene sužnje postati kristjane?

Antonija. O seveda, če le hočejo.

Astra. Ali bodo tudi sužnje v oni srečni deželi ostale vedno vesele in mlade?

Antonija. Gotovo, da. Vsi, ki žive kot dobri kristjani — torej tudi sužnji — bodo to srečo uživali.

Afra. Ali naše gospodinje ne bodo v oni deželi nič več veljale kakor me?

Antonija. Ne. Pravi Bog ne dela nič razločka, ali je kdo bogat ali reven, imeniten ali suženj. Kolikor čisteje in pobožneje kdo tukaj živi, tem lepši in srečnejši bo tam.

Astra. O, potem bi me sužnje bile lahko lepše in bolj srečne kot naše proste gospe?

Antonija. Tako je, ako boste čisteje in pobožneje živele, kakor one.

Levina. Ha! Kaj pač bi čutile gospa Fulvija in Sempronija, ko bi nas sužnje videle lepše in plemenitejše kakor so one?

Antonija. Tam ni nobene zavisti več. Vsi, ki pridejo v to srečno deželo, se srčno ljubijo in vsak se veseli sreče svojega bližnjega.

Marina (žalostna). Pa, Antonija, kaj pa če kaka sužnja prej ni bila dobra in je kaj takega storila, kar bi ne smela?

Antonija. O, krščanska vera ima pri-pomočke, ki očistijo dušo grehov; in če potem kristjan lepo živi, je vse dobro.

Marina (jo prime za roko). Antonija pelji me v shajališče kristjanov. Jaz hočem postati kristjana in ti obljubim, da bom odslej ostala vedno dobra in čista.

Afra. Tudi mene tja pelji. Jaz hočem tudi srečna biti.

Levina. Prav res! če je to resnica, kar nam je Antonija povedala, potem bi bile zares nespametne, ko bi umrle kakor poganke. Naši poganski bogovi nimajo nobenega srca za nas uboge sužnje. Dokler smo na zemlji, nas puste pri trdem delu in v pomanjkanju; kadar pa umrjemo, nas pošljejo v temno deželo malika Plutona, da bi ondi še naprej morale jokati in trpeti. Antonija, vzemi nas vse s seboj, ko pojdeš prvič zopet v zbirališče kristjanov.

Antonija. Kako vesela sem! Rada bom to storila! Toda izdati ne boste smele tistega kraja; sicer bi prefekt naše učenike ujel in pomoril.

Marina. O, kar brez skrbi bodi. To skrivnost bomo ohranile zase; molčale bomo kakor grob.

Vse. Da, nobena beseda ne bo prišla iz naših ust. (Glasno trkanje na hišna vrata.)

Marina. Čujte! (Zopet trkanje.) — Afra, pojdi in poglej, kdo je! (Afra hitro odide.)

Astra. Antonija! Jaz imam ključe od jedilnice. Urno ti bom prinesla kaj do-brega za med zobe, da ne boš trpela la-kote v ječi.

Antonija (vstane). Ne, ne! To bi bila krivica. Zadovoljna sem s kruhom in vodo. Sedaj pa le dobre ostanite in molite k Bogu kristjanov, da nas vse vekomaj osreči. (Vse jo spremljajo do vrat. Marina zaklene vrata; Astra in Levina od spredaj na odru.)

Astra. Kako dobra je vendar Antonija. Sedaj pa lahko in rada verjamem, da jo bode njen Bog po smrti osrečil ter ohranil v vedni mladosti in lepoti.

Levina. Oj, to bode veselje v oni lepi deželi. Tam bode konec vseh sitnosti in vsega preganjanja. Naše ponosne gospe nas ondi ne bodo mogle zmerjati in po nas hoditi, kakor po ponošenih čevljih.

Astra. Le to se mi nerazumljivo zdi, kaj se bode ondi zgodilo z onimi plemenitimi gospemi, ki umrjô kakor poganke ali slabe kristjane.

Levina. Prav nič bi se ne čudila, če se bo stvar zasukala in bi one postale naše sužnje in bi morale plesati, kakor bomo me godle.

Astra. Haha, kako srpo bi gledala ponosna gospa Fulvija! Kar jeze bi počila!

Levina. Prav bi se ji zgodilo. Zakaj je pa tako brezsrečna do nas ubogih suženj. Sta pa vendar naša gospa in Julija mnogo boljši od njih. (Marina vstopi urno.)

Marina. Pazite! Kardo prihaja. Nobene besede o tem, kar smo govorile z Antonijo, sicer nas izda in potem gorje nam!

Levina. Nič se ne boj.

Kardo (nastopi). Kam je šla gospa?

Marina. H gospe Fulviji.

Kardo. Kaj se je zgodilo! Julija je naenkrat zbolela in ne more več domu.

Astra. Kje pa je?

Kardo. Povedala vam bom skrivaj. Glejte samo, da zase obdržite. Ona je pri stari šembilji v skalnati jami kavaški.

Marina. Kaj pa ji je?

Kardo. Ne vem. Stara čarovnica me ni noter pustila. Rekla mi je samo, naj se urno vrnem h gospe in ji sporočim, da je Julija nagloma zbolela.

Marina. Ali je bolezen nevarna?

Kardo. Ne vem; zdi se mi pa, da je nevarna. Imela je vedno hudo srčno napako. Ko sva tja šle, je močno sopla in hudo kašljala; bala sem se, da mi bo na poti ostala. Sicer se pa naši gospe ravno prav godi. Čemu neki pošilja to slabotno, domišljavo devičico k tako odurni čarovnici, ki me še v jamo stopiti ni pustila, kakor da bi bila jaz kužna.

(Sempronija, Afra vstopita.)

Sempronija (s Kardo). Ali je Julija nevarno bolna?

Kardo. Gospa, ne vem. Nisem smela pogledati v jamo. Kar odpravile so me z novico, da je bolna.

Sempronija. Jaz moram takoj k njej. Levina, pripravi takoj kaj dobrega, da ponesem seboj. Vedve, Kardo in Astra, pa mi pripravita mojo preprosto obleko. Marina, ti pa ostani tukaj. (Levina, Kardo, Astra odidejo.)

Sempronija. Nate in na Antonijo se zanesem. Kje je ključ od ječe?

Marina (ga izroči). Tukaj je.

Sempronija (gre k vratom in sočutno zakliče.) Antonija, pridi venkaj. (Antonija pride iz ječe.) Antonija, podaj mi roko! Odpusti mi, kar sem ti v jezi žalega storila! Hudo mi je žal! Sedaj vse drugače mislim! Šla sem s Fulvijo v gledališče, kjer so spustili nad mlado kristjano divjega tигра, da jo raztrga. Pa kaj sem videla? Divja zver plane kakor puščica iz kletke; ko se približa smehljajoči se deklici, hipoma obstoji pred njo, kakor okamenela, — leže k njenim nogam, kakor krotko jagnje, ter ji začne lizati roke, kakor krotak psiček. Nato sem postala zamišljena. Nek notranji glas mi je rekel: Tukaj deluje višja moč. — Antonija, odločila sem se: takoj, ko bo moja Julija ozdravela, me boš morala peljati v zbirališče kristjanov.

Antonija (prestrašeno). Kaj je Julija zbolela?

Sempronija. Prenaglila sem se. Ubogo dete je pri kavaški šembilji, in jaz sem radi tega zelo nemirna. Takoj, ko se bode zmračilo, me bosta vedve spremili k jami. — Ah! — Ali se bodo res moje grozne slutnje uresničile. (Prime Antonijo za roko.) Antonija, moli k svojemu Bogu, da ohrani mojo Julijo pri življenju.

Antonija. Njegova sveta volja naj se zgodi!

(Zastor pade.)

Tretje dejanje.

Prvi prizor.

(Soba v hiši Fulvije.)

Fulvija (sedi pri mizi in glasno računi s tablico in črtalom v roki). Hiša in vrt v Preneste sta vredna najmanj 4000 talentov. Njeno posestvo v Viterbo — zelo rodovitno, 3000 talentov in po vrhu še 17 sužnjev. Ena hiša v Rimu blizu glavnega trga 2000 talentov. Zemljišča v Galiji — pravijo, da so zelo obsežna — reci 3000 talentov. In naloženih glavnih je tudi mnogo, kakor sodi moj Lent, — Sempronija seveda molči o tem; — gotovo znesejo 6000 talentov. Vse skupaj najmanj 18.000 talentov. (Pogleda kvišku.) Lepo premoženje! Ta ženitev bo mojega Lenta postavila na noge.

Nigra (vstopi). Gospa, sel iz Rima je prinesel to-le pismo in čaka v veži na odgovor.

Fulvija (pogleda naslov). Od Lenta! Prinesi mi iz sosednje sobe pisalno orodje. (Nigra odide. Fulvija odpre pismo in bere naglas.) Ljuba mati! Včeraj me je cesar za kvestorja potrdil. Silno mi pa denarja pri-
manjkuje in sem v veliki zadregi. Kakor hitro mogoče najmi posojilo v Preneste.

Jaz moram imeti hitro mnogo denarja. — Pospeši ženitev z Julijo. Zanje sicer ne maram nič; pač pa potrebujem njenega premoženja. V naglici! Tvoj sin Lent. (Nigra prinese pisalno orodje. Fulvija napiše par besedi, zgane pismo, ga ovije z rdečim trakom ter ga dá Nigri.) Izroči to pismo selu. (Nigra odide.)

Fulvija (hodi urno sem in tje). Lent ima prav. S poroko z Julijo bo treba hiteti. Ona ne bo čakala starosti. — Na njenem obrazu se bere že kal smrti; jetika je spravila njenega očeta v grob, spravila bo tudi Julijo. Poročna pogodba bo dala Lentu pravico, da oskrbuje vse premoženje. Ako se ločita, mu pripade tretjina. Če pa umrje, mu pripade celo premoženje. V vsakem slučaju se bode Lent lahko zadovoljno smehljaj. Sempronijo moram priganjati. Stvar mora iti naglo naprej! (Kardo vstopi.)

Kardo. Milostna gospa!

Fulvija. Kardo, jaz mislim, da si ti svojo nalogo dobro izvršila. (Pokaže.) Poglej to lepo stvar. Ta verižica bo kmalu krasila tvoj vrat.

Kardo. O, to verižico sem si pa kaj trdo zaslužila. Storila sem vse, kar sem mogla; toda sreče nisem imela.

Fulvija. Kako? Ali šembilja ni izbila Juliji neumnih misli in ji dala čarovne pijače?

Kardo. Šembilja je hudobna čarovnica. Ko sem ji predvčerajšnjim Vaš bogati dar ponudila, ga je vrgla zaničljivo v kot. In ko sem včeraj z Julijo k njej prišla, me še v jamo ni pustila ž njo.

Fulvija. In Julija?

Kardo. Tej je pa hudobna ženska začarala, da je zbolela za smrt.

Fulvija. Kaj praviš? Julija je bolna?

Kardo. Tako mi je zatrdila Babo, služabnica šembilje.

Fulvija. Ali Sempronija to že vé?

Kardo. Kaj pa da vé; že sinoči je dirjala k jami in Antonija ž njo. Se ji je že zopet prisladkala.

Fulvija. Ali je bolezen nevarna?

Kardo. Zdi se mi, da. Sempronija se je šele ob zori vrnila domu vsa obupana. Od takrat je zaprta v sobi in nihče ne sme k njej, kakor Antonija.

Fulvija. Jaz moram takoj tja, da jo potolažim.

Kardo. Milostiva gospa! Vas ne bo pustila pred se. Vratarici je strogo zapovedala, da ne sme nikogar pustiti v hišo. Jaz sem se skrivaj semkaj priplazila, da Vam tajno povem te nič kaj vesele novice.

Fulvija. Ti si modro ravnala. Če kaj novega zveš, mi takoj sporoči. Tvoj trud bom bogato poplačala.

Kardo. Bom storila. Ali smem sedaj verižico vzeti?

Fulvija. Še ne! Ko bodeš kako važno novico prinesla, jo dobiš.

Kardo (jezna). Meni se zdi, da sem to verižico že 'krvavo zaslužila. Moja nočna pot k jami je bila težavna in ni bila brez nevarnosti; dobila sem pa za to le par vinarjev.

Fulvija. Par vinarjev je zadostno plačilo za sužnjo.

Kardo. Toda jaz nisem Vaša sužnja; jaz sem last Sempronije.

Fulvija. Sempronija in jaz sva eno.

Kardo. Tako. Dobro. Potem se pa kar sami ž njo menite in ne potrebujete mene.

Fulvija. Zaničljiva sužnja, ti se drzneš biti surova do mene?

Kardo. Jaz se ne bojim nikogar, tudi Vas ne. Po celem mestu bom sčencala, kako umazana je gospa Fulvija.

Fulvija. In jaz bom prefektu naznačila, da si hudo razžalila prostorojeno gospo, mater rimskega kvestorja. Ti bodo že usta zaprli.

Kardo (prestrašena). Prosim, ne storite tega. Ne hudujte se nad menoj. Vse bom lepo zase ohranila in raje molčala, kakor pa zinila samo eno besedico.

Fulvija. Prav! Stori, kar sem ti naročila. Potem se bo verižica kmalu na tvojem vratu lesketala.

Kardo. Bom poskusila storiti vse, kar bo v moji moči. (Kardo urno odide.)

Fulvija. Oj ti neusmiljena usoda! Ako mi Julija odmrje, preden je zaroka sklenjena, bodo vsi moji računi splavali po vodi; potem pa lahko z Lentom okušava grenko pomanjkanje. Tega pa ne morem, nečem! Toda, od kod dobiti potreben denar? Edina pot je, da naznanim bogate kristjane pretorju. Ako pomagam preganjati sovražene kristjane, bo tem bolj cesar mojega Lenta čislal in ta veljaya v cesarskih očeh je tudi nekaj vredna. Če se pa tudi to ne posreči — potem izpijem kupico strupa ter končam svoje bedno, obupno življenje.

(Zastor pade.)

Drugi prizor.

(Dvojna soba; oder se predeli s špansko steno. Na desno soba Sempronije; miza in stol; na levo Antonijina soba; na mizi sveži nageljni, iz katerih spleta Antonija venec; obe sta proti občinstvu obrnjeni. Med govori odmor.)

Sempronija (stoji v desni sobi, z levo roko na mizo naslonjena). Zvezda večernica, ki je še razsvetljevala mračni večer mojega življenja — ugaša. Bolezen je smrtna, — Julija ne bo nikdar več zdrava. (Sede.) Upala sem, da bode Julija osladila moje poslednje ure — pa ona me bode zapustila za vedno — vedno... (Nasloni glavo in se zamisli.)

Antonija (v levi sobi spleta venec). Nageljni so ji bili vedno najljubše cvet-

lice. Venec nageljnov naj venča njeno čisto čelo, ako njena duša splava v lepo deželo, v družbo veselih angeljev.

Sempronija (poklekne pred mizo). O nevidno božanstvo! Uklonim se tvoji sveti volji. Glej, tu klečim pred teboj v prahu! O čuj moje prošnje! (Kleči dalj časa na mizo naslonjena, glavo z rokami pokriva — nepremično.)

Antonija. O kako srečna je sedaj Julija! V poslednji noči je bila v svetem krstu kot kristjana prerojena in sedaj si ne želi več zdravja. — Ona hoče takoj v čudežno deželo, kjer cvete večna mladost in kjer ne usahne studenec najčistejšega veselja.

Sempronija (dvigne glavo). Pripravljena sem. O Bog kristjanov, vzemi jo k sebi. Ona je tako srečna in hrepeni po studencu neminljivega življenja. Posnemati hočem njen zgled. O Bog potrdi mojo vero! (Se vsede zamišljena.)

Antonija. Kako vendar ljubi Bog vse lepo uredi! Dobra šembilja, še sama na pol slepa, je odprla Juliji oči. In sedaj hočeta obe, posvečeni po svetem krstu, takoj v nebesa kristjanov. O, ko bi mogla tudi jaz kmalu tja!

Sempronija (vstane, hodi sem in tja). Moj sklep je trden. Ako mi ljubi Bog Julijo vzame, bom šla z Antonijo v Galijo in ondi poiskala tiho, mirno selišče. Moje

srce je še preslabo; ne upam se še očitno upreti divji jezi krščanskih preganjavcev. (Sede zamišljena.)

Antonija. Venec je spleten. Kako sveži so nageljni! Kako prijetno diše! Pa kako naglo bodo tudi zveneli! Ljuba Julija, tudi tvoje telo bode kmalu zvenelo! Ali tiносиš v sebi kal nesmrtnosti. Vstala bodeš enkrat v neminljivi lepoti.

(Sempronija pozvoni. Antonija pride v sobo.)

Sempronija. Antonija, ali kristjani niso žalostni, če umrje oseba, ki jim je bila ljuba in draga?

Antonija. Gotovo, da čutimo tudi mi neko žalost. Saj je celo mati Izveličarjeva čutila bridkost, ko je njen Sin na križu umiral.

Sempronija. Ali je bila njena žalost velika?

Antonija. Velika kakor morje.

Sempronija. Ali je tožila?

Antonija. To pa ne; zedinila je svojo žalost z bolečinami svojega Sina in je oboje darovala Bogu v spravo za grehe sveta.

Sempronija. Tedaj ni pregrešno, ako jaz žalujem, če Julija . . .

Antonija. O ne. Tudi meni je bridko pri srcu. Ali mi kristjani znamo to žalost osladiti. V naših očeh je zemlja samo kraj pregnanstva. Naša domačija so nebesa.

Oni, ki umrjo kot dobri kristjani, se preselijo v ta srečni dom; oni, ki pa še na zemlji ostanejo, se tolažijo z upanjem, da bodo prišli kmalu za njimi in bodo ondi zopet na veke ž njimi združeni.

Sempronija. Ali bode tudi moja Julija prišla v to srečno domovino?

Antonija. Gotovo! Bila je šele preteklo noč krščena, in sedaj je tako vesela in tako srčno hrepeni skleniti se z Bogom in angelji.

Sempronija. Ali bom tudi jaz Julijo ondi zopet videla in spoznala, ako bom umrla kot dobra kristjana?

Antonija. Prav gotovo! Združeni boste z Julijo na veke! Ondi ni nobene bolezni, ne solz, ne smrti. Vsi, ki so se v to srečno domovino preselili, ostanejo ondi večno zedinjeni v sveti ljubezni in nepopisljivi radosti.

Sempronija (vstane in jo prime za roke). Antonija, ali boš ti moja hči namesto Julije, ako se ona preseli tja k Bogu?

Antonija. O moja dobra gospa!

Sempronija (jo poljubi na čelo). Ne imenuj me več gospo, ampak kliči me mater.

Antonija. Mati, jaz hočem vedno pri tebi ostati in iti za teboj, kamorkoli greš. (Ji poljubi roko.)

Marina (nastopi). Gospa, šembiljina služabnica je prinesla to-le sporočilo.

Sempronija (bere zase). Antonija, hitiva! Bolezen se je shujšala. Marina, jaz grem z Antonijo za nekaj časa od doma. Medtem boš ti oskrbovala mojo hišo.

Marina. Antonija, ali si pozabila svojo obljubo?

Antonija. O ne, obrni se na šembiljo, ona bo izpolnila mojo obljubo.

Sempronija. Marina, ali boš tudi ti postala kristjana?

Marina. Da, gospa, to je moj trdni sklep.

Sempronija. In jaz ti dam prostost. Pri šembilji boš dobila pismo prostosti. (Jo prime za roko.) Marina, bodi vredna tovarišica moje Julije!

Marina. O Bog kristjanov, kako dober si! Tisočera ti zahvala!

(Zastor pade.)

Tretji prizor.

(Šembiljina jama. Temno. V ozadju velik preprost križ. Šembilja kleči pred njim. Odspređaj Julija v beli krstni obleki, leži na naslonjaču; poleg nje sedi na stolu Kornelija. Na desni miza s papirno rolo. Antonija sedi pri mizi in bere, dokler je Julija ne nagovori.)

Julija (začetkom tiho, pa vedno živalneje:) Ali smejo to lepo pesem peti v nebesih samo tiste, ki umrjo kot device?

Kornelija. Da, to je njih prednost, ki jo je pripravil Zveličar svoji deviški Materi in vsem tistim, ki so njej podobni na zemlji.

Julija. Ali jim bodo drugi nevoščljivi?

Kornelija. O ne! Vsi drugi željno in zamaknjeno poslušajo to pesem in se vesele, ker Bog njihovo deviško čistost tako visoko časti v nebesih. In Julija, tvoja mati bo šele vesela, ako te bode videla med svetlimi trumami devic!

Julija. Žalostna bo pa le moja mama, ako bode sodnji dan od mrtvih vstala. (Šembilja vstane in gre v drugo jamo.)

Kornelija. Zakaj bi bila žalostna?

Julija. Oh, mama je bila tako mlada in lepa, ko je bila 17 let stara, in če bode umrla, bode stara, tako stara!

Kornelija. Le pomiri se! Pri vstajenju sodnji dan bodo vsi, ki so umrli kot dobri kristjani, vstali iz groba v najlepšem cvetu svoje mladosti. Samo tisti, ki so umrli kot pogani ali slabi kristjani, bodo takrat stari in ostudni. Dobra šembilja, ki je sedaj stara že nad 100 let, bo takrat ravnotako mlada in ravnotako cvetoča kakor medve.

Julija. Ti si rekla, da po vstajenju postanejo najlepše tiste, ki žive in umrjo kot čiste device.

Kornelija. To je resnica. Krasila jih bode zlata krona, ki so jo prejele za zmago nedolžnosti; njih lepota bode presegala lepoto vseh. Zato pa drugi ne nehajo biti lepi in mladi. Kakor se nekatere

zvezde ločijo po svetlobi od drugih, tako se bodo ločili pravični po vstajenju.

Julija. O sv. božanstvo, kako hvaležna sem ti, da si me obvarovalo trohnobe greha, ko sem bila še poganka in mi sedaj daš milost, da umrjem kot kristjana. Kako glasno in veselo bom iz hvaležnega srca prepevala tisto hvalno pesem!

Kornelija: Julija, sedaj je zadosti. Ti moraš počivati! Ali bi ne bilo bolje, če malo ležeš na postelj?

Julija. Potem pa ne morem dihati. Če ležem, mi začne srce silno trepetati. Najraje bi z mamó spregovorila še nekaj besed. Antonija, prosim te, pokliči mamó. (Antonija odide.)

Kornelija. Ali bi sama rada ž njo govorila?

Julija. O ne, ti moraš tukaj ostati. Mama te ima tako rada in ti znaš tako lepo govoriti o krščanski veri. O, ko bi ti in Antonija hoteli vedno pri moji ljubljeni materi ostati!

Kornelija. Smo že sklenili, le veseli se! Tvoje matere ne zapustiva do smrti.

Julija. O, potem pa rada umrjem. Vede dve bosta mojo mater tolažili in v sv. nebesa pripeljali.

(Sempronija vstopi, potem šembilja in Antonija.)

Sempronija. Julija, kako ti je?

Julija. O, jaz se čutim tako srečno; tako lahko mi je pri srcu! Kornelija mi je pripovedovala tako lepe reči o nebesih. Ljuba mama, postani kmalu kristjana. O kako srečni so dobri kristjani, ko se po smrti preselijo na drugi svet!

Sempronija. Dijakon, ki je krstil tebe in šembiljo, je rekel, da bom tudi jaz v malo dneh dovolj poučena; krstil me bo in postala bom tudi jaz otrok božji in dobila bom pravico do nebes.

Julija. Oj, kako se bom veselila in radovala tam v večnem raju!

Sempronija. Julija, ti boš pač ta lepi praznik še na zemlji doživela.

Julija. Ljuba mama! Ako mi začne srce še enkrat trepetati kakor malo prej, bo moja duša splavala v lepo deželo. — Mati, zopet sem videla ono lepo gospo s čudežnim Detetom. Oba sta mi prijazno namigavala, naj k njima pridem. Zdelo se mi je, da imam peruti in da ne hodim več po zemlji.

Sempronija. Ali me hočeš samo pustiti na tej pusti zemlji?

Julija. Kornelija in Antonija bosta vedno pri tebi. Ljuba mama, prosim, naj bode odslej Antonija tvoja hči namesto mene.

Sempronija. Sem ji že dala materin poljub.

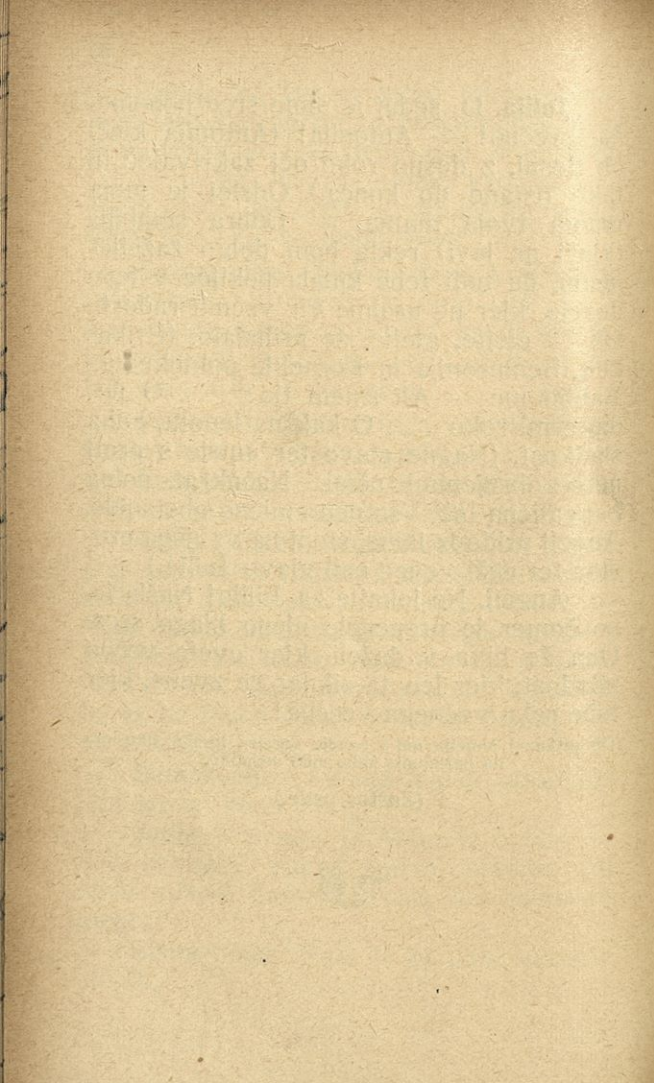
Julija. O, sedaj je moje srce popolnoma srečno! — Antonija! (Antonija kleči ob desni, z desno roko oči zakrivajoč in tako ostane do konca.) Odslej je moja mama tvoja mama. — Dobra šembilja (kleči na levi) rekla bom dolgo zaželenemu, da tudi tebe kmalu pokliče v lepo deželo, kjer ne usahne vir večnih radosti. Oh — glejte, glejte, že prihajajo. (Priказen, Sempronija in Kornelija poklekneti.) Vabijo me — Ali smem tja? . . . O podajte mi roko . . . O kakšna lepota, kaka sladkost. (Nagne glavo ter umrje s proti nebu obrnjenimi očmi. Naenkrat polna bengalična luč. Vse nepremične obstanejo. Angelj pride iz jame, stopi na vzvišen prostor ter drži venec nad glavo Julije.)

Angelj. Ne jokajte za Julijo! Našla je, po čemer je hrepenelo njeno blago srce. Ona že biva v deželi, kjer cvete večna mladost, kjer lepota nikdar ne zvene, kjer teče reka večnega veselja!

(Ob prikazni angelja naj v ozadju spreten igralec tiho igra na harmoniju kako mило melodijo.)

(Zastor pade.)

Repoštev,

duh v krkonoških gorah

ali

Vsega je enkrat konec.

Čarobna burka v petih dejanjih.

Poslovenil **Fr. Rihar.**

O s e b e :

Repoštev, gorski duh.

Zamuda, sodnik.

Dolganoč, sodnijski pisar.

Šoln, občinski sluga.

Kosmatin, krčmar »Pri Volku«.

Peter, njegov natakár.

Jernej Ščurek, knjigoveški pomočnik,

Ožbolt Krempel, urarski pomočnik,

Vilko Smola, slikar,

Gorski duhovi, kmetje.

} popotni
} rokodelci.

Opombe :

1. Pesmi se lahko pojo brez spremljevanja po poljubnem napevu.

2. Ko rokodelski pomočniki sklenejo pogodbo z Repoštevom, si ne smejo drug drugemu nobenih znamenj dajati.

3. Repoštev nastopi v prvi sliki napravljen kot lovec s špičasto brado; v drugi in peti sliki pa kot novošegni potnik s polno brado.

4. Zamuda, resen sodnik, ima visok ovratnik (Vatermörderje), starinsko črno suknjo (frak), velika očala ter oster nos.

5. Dolganoč ima dolgo suknjo ter očala.

6. Šoln je napravljen smešno kot policijski vojak: na glavi ima veliko pokrivalo s peresi in šopom; nos ima rdeč; nosi dolgo, tenko brado; govori skozi nos ali pa jeclja; obnaša se vojaško.

7. Trije rokodelčiči imajo navadno ponošeno obleko; raztrgani ne smejo biti.

8. Gorski duhovi so majhni, imajo če mogoče rdečo obleko in špičaste kapuce na glavi.

9. Ko zakliče Repoštev: »Mizica pogrni se«, se pripelje miza z jedjo in pijačo pokrita izza kulis. Napravi se tako-le: navadno mizo pritrdi na lesen podstav, ki naj je malo manjši, kakor pokrov mize; na štirih oglih podstava naredi štiri male koleščke, kakor pri kakem vozičku, ter pritrdi na podstav vrvico, s katero potem potegneš celo podstavo z mizo vred na sredo odra; na nasprotni strani podstava je pritrjena druga vrvica, s katero potegneš mizico na nasprotno stran, ko naj mizica izgine z odra. Mnogo smeha se napravi, ako se miza, medtem ko sede rokodelčiči pri njej, počasi naprej pomika, tako da morajo ti stole za njo pomikati ter se za njo presedati. Ako bi bilo to težko napraviti, naj prineso in odneso mizo ter stole gorski duhovi.

Prva slika.

Prvi prizor.

(Skalnata pokrajina, na levi in desni grm, v ozadju grm.)

Ščurek (nastopi in poje).

Kaj brez šila je čevljar?

Kaj brez lima je mizar?

Kaj brez kladva je kovač?

Brez črnila kaj писаč?

A revnejše na svetu ni stvari,

Kakor knjigovez, če dnarcev ni!

Zares, tako je! Knjigoveški pomočnik je uboga para, posebno če je suh kot poper. Brez božjaka se mora potikati po širokem svetu. Nima dela, nima kotička, kjer bi se odpočil; ima pa volčjo lakoto, in žejo kakor kanja; prazen želodec vedno kruli: daj mi kaj, daj mi kaj! (Se ozira naokrog in ugleda na desni grm.) Tamle je senčnat grm. (Gre tja in leže.) Tu bom počil in zadremal.

Drugi prizor.

Krempl (nastopi in poje).

Ni potrebnejše reči na svetu,

Kot ura, ki gospodu kaže, kmetu!

Dobra ura je dobrota prav zares!

Kdo se drzne reči, da ni res?

Dà, dà! Dandanes je za človeka dobra ura zares prepotrebna stvar; zato jo hoče že vsak deček v žepu nositi ter se ž njo postavljati! Človek je tudi podoben uri. Ura se ustavi, če je ne naviješ, in takšen urarski pomočnik, kakor sem jaz, omaga, če ne dobi nič pod zobe; želodec dobro vé, kdaj je poldan bila, četudi nima oči in ne vidi na uro. Po nekaterih hišah pravijo, da neče ura bít, pri drugih, da neče iti. Pa vsem ustrezi, če moreš! Nekateri ure pa še prerade gredo — v zastavnicu namreč — in če lastnika take ure prašaš, koliko je na uri, ti ne more drugače reči, kakor: pet kron. — Sedaj sem pa od dolgega pota in stradeža truden kot kamen (se ozira ter ugleda na levi grm); tam-le pod grmom je lepa, hladna senca; zadremal bom malo. (Gre tje ter leže.) Tako, tu je prijeten kotiček! Sedaj pa, ljubi Ožbolt, naj ti angeljci zagodejo!

Tretji prizor.

Smola (nastopi in poje).

Kaj nam pa morejo,
Če smo vesel' . . .

(v raznih variacijah.) Juhe! Le vriskaj in poj, ti Vilko, vendar si Smola in Smola si bil, kar si živ! Kar si živ! Moj oče so mi dobro hoteli in so me dali k mizarju, da bi se naučil mizarstva; pa to ni bilo zame,

ker sem moral vedno stati in pokoncu biti; potem so me dali h krojaču, da bi se naučil krojaške umetnosti; toda obilno sedenje mi je težko djalo. Pa so mi rekli rajnki oče, — Bog jim daj dobro, — stati ne moreš dolgo, za sedenje tudi nisi, zato te bom pa peljal k vrvarju. In peljali so me! Toda tisto letanje gori in doli, ko smo spleтали vrvi, mi prav nič ni dopadlo. Križ božji, — so rekli nato oče, — kam naj te pa denem, Kaj naj s teboj počnem? Nato so me peljali k nekemu slikarju, ali po domače »malarju«; ta mi je dal barve in čopič in zares navadil sem se »malati« skrinje, plotove itd.; naučil sem se pa tudi »farbati« ljudi. — Ko sem pri mojstru že preživel šest let, mi je ta rekel: Ti, Smola, sedaj pa le pojdi malo po svetu, v »Fremd«; in tako sem sedaj tukaj, kakor vidite. Malo bi se pa le rad oddahnil; dolga pot me je utrudila. (Sede sredi odra.) Kaj neki sedaj-le moja mamica delajo doma? Ali jim je kaj dolg čas po Vilkotu? O, prav gotovo! (Kihne.)

Ščurek in Krempl (malo pokukata izza grmov). Bog pomagaj!

Smola. Bog povrni! Gleita si no! Tukaj pa dobim družbo! (Ščurek in Krempl se približata.) To me pa kaj veseli!

Ščurek. Mene tudi!

Kremp. Mene pa še bolj! Dovolita, da vaju vprašam, gospoda, ali sta roko-delska pomočnika?

Ščurek. Dà, moja malenkost je nekaj takega.

Smola. Tudi jaz sem nekaj enakega; slikar sem.

Ščurek. In jaz sem knjigoveški pomočnik. Kaj si pa ti? (Kremplu.)

Krempl. Jaz sem urarski pomočnik.

Ščurek in Smola. Urarski pomočnik?

Ščurek. Zares krasna obrt! Denarja pa gotovo nimaš kaj prida v žepu?

Krempl. O pač, rabil bi ga že! Pa kakor se mi zdi, tudi vaju denar kaj v žepu ne tišči!

Ščurek. Žalibog, da je temu tako! Toda, tovariša! Kam sta namenjena? O, ko bi dobil kaj med zobe!

Smola. Grem, kam, sam ne vem!

Krempl. Jaz grem kar naprej in če pridem do konca, kjer je svet s plankami obit!

Ščurek. Če bi se tam kaj za želodec dobilo, gotovo grem tja! O Bog! Kako sem lačen! Ubogi želodec!

Smola (seže v žep in izvleče kos kruha). Če ti diši košček kruha, tu ga imaš!

Ščurek (seže po njem). Ti dobra duša, ti mi boš rešil življenje. Želodček, veseli se! Potolažen boš! (Jé.)

Krempl. Prijatelja, tamle vidim kake pol ure proč vas ali trg, ali kar že je; tja bomo še lahko dosti zgodaj prišli. Sedimo

nekoliko semkaj na tla ter si drug drugemu pripovedujmo kako se je kaj vsakemu godilo v življenju.

Smola. Jaz sem s tem zadovoljen.

Ščurek. Jaz tudi. (Sedejo.) Samo na kratko mora vsak pripovedovati, sicer mi začne zopet kruliti želodec, ako premelje kruh.

Krempl. Jenjaj no s svojimi sitnostmi; ne boš ne lakote poginil, dokler imaš polna usta kruha. Sedaj nam pa povej, kdo si, kaj si in kako se ti je godilo.

Ščurek (ima polna usta kruha in ne more govoriti). Sedaj ne morem. (Med tem pogovorom se je prikazal Repoštev, kot lovec napravljen, v ozadju ter se vedno bliža trojici in za njimi obstoji; ti ga ne vidiijo, občinstvo pa.)

Četrta prizor.

Smola. Torej bom pa jaz začel.

Repoštev (hitro seže vmes). Potem pa tudi jaz lahko kaj slišim.

(Vsi trije rokodelski pomočniki se ustrašijo in popadajo na tla.)

Ščurek. Vsi dobri duhovi hvalijo Gospoda Boga; Smola, ali te ima že?

Repoštev. Ne ustrašite se, nič hudega se vam ne bo zgodilo.

Krempl (se ozre kvišku). To je gospod gozdar!

Smola (sede pokonci). Da, da, gospod gozdar!

Ščurek (se zravna tudi pokonci): Tako je, gospod gozdar je to!

Repoštev. Zakaj ste se pa tako prestrašili? Kaj vam manjka? Le veselite se, jaz vam bom pomagal; če ste lačni in žejni, vam bom dal jesti in piti. Mizica pogrni se! (Počasi pride pogrnjena miza z jedmi in pijačami izza kulis; stole prineso mali gorski duhovi s špičastimi kapucami ter hitro izginejo.) Tam vzemite stole in sedite ter se dobro imejte! Torej sedite! (Se obotavljajo.) No, le pogum! (Vzame steklenico z vinom ter naliva.) Tako, trčite in pijte! (Vsak vzame kupico; trčijo in pijo.) Tako, tako! Sedaj sedite in bodite židane volje! (Sedejo.) In sedaj jejte! (Vsi jedo hitro, požrešno.)

Ščurek. Primojdunaj, je to dobro, okusno!

Krempl. Ta kuharica pa zna kaj več, kot hruške pečt'.

Repoštev. Sedaj pa mi povejte, ljubi prijatelji, kako bi kaj bilo, ako bi vas bogate in srečne naredil? No! Ali bi bili radi bogati in srečni?

Smola: Radi bi bili, seveda, kaj radi!

Krempl. Seveda, samo če ne bi to škodovalo našim dušam.

Ščurek. Ko bi imeli vedno toliko dobrih jedil na mizi! In toliko! (Jedo še naprej.)

Repoštev. Vašemu zveličanju to ne bo prav nič škodovalo. Želim vam le dobro. Vedite: Jaz sem Repoštev, gorski duh (rokodelski pomočniki padejo na tla) in delim ljudem dobrote. Toda, vstanite vendar! (Vstanejo.) Ne bojte se me! Saj nisem kak hudobni duh, rad imam dobre in poštene ljudi ter jim rad pomagam. Ako kdaj kaznujem hudobnega in ničvrednega človeka, storim to le zato, ker je že zdavnaj zaslužil. Ravno sedaj nameravam kaznovati nekega hudobneža in vi mi boste pri tem mojem naklepu pomagali.

Vsi rokodelski pomočniki obenem. Mi?

Repoštev. Da, vi! In če mi boste pomagali, ne boste storili tega zastonj; dal vam bom srečo in bogastvo. (Vzame kozarec v roko.) Trčite z menoj in pijte. (Rokodelci store.) Tovariši!

Ščurek. Kako, tovariši? Toda, povejte, gospod Repoštev, kako bi bilo to mogoče? Ali bomo morali postati tudi gorski duhovi? Ali nas boste začarali, da postanemo netopirji?

Smola. Ali celo ponočne sove?

Krempl. Ali bomo pa morali v dolgih, belih srajcah kot smrt okrog hoditi?

Ščurek. Da bi nam le tam ne manjkalo jesti in da bi ne pomrli lakote; pa vendar ne manjka tam zraka in bomo mogli še dihati?

Repoštev. Vsega tega se vam prav nič ni treba bati; toda ali ste se sedaj že najedli in napili?

Vsi trije. Smo se.

Repoštev. Dobro! In sedaj, miza zgini! (Miza izgine; stole odneso gorski duhovi.)

Ščurek (gleda žalostno za mizo). Stoj, jaz bi rad v žepe spravil, kar je ostalo! Za božjo voljo, moja jed!

Repoštev. Molči vendar, ti požeruh! In sedaj mir! Čujte me!

Smola. Toda začarati nas ne smete, na noben način ne!

Ščurek. Dobra jed je šla rakom žvižgat.

Kreml. Temu človeku pa ne gre drugega po glavi, kot sama jed.

Repoštev. No, ali boste enkrat tihi in mirni?

Ščurek. Saj prav nič ne rečem, samo žal mi je za jed!

Kreml. No, bodi mi vendar tiho!

Smola. Kaj nisem jaz tiho, kot grob.

Repoštev. Počakajte, vam bom že pomagal, da boste utihnili in me ne več motili. Odslej vam vzamem moč govora — no sedaj pa govorite? (Vsi trije rokodelski

pomočniki bi radi govorili, pa ne morejo.) I, no, govorite, če morete! (Se glasno zasmaja.) Torej, poslušajte me sedaj pazljivo! Prebogato vam bom povračeval uslugo, ki mi jo boste storili. Da se boste o tem prepričali, vam hočem dati zato nekako poroštvo. Sézite v svoje žepe! (Storé tako ter izvlečejo polne roke denarja, ga premetavajo v rokah ter poskakujejo od veselja.) Kaj ne, vi ste zadovoljni? Toda, to je le malenkost! Dobili boste mnogo več kakor potrebujete! Sedaj čujte in pazite! Le eno morate storiti in sicer tole: ako vas ljudje slišijo, vidijo ali hočejo z vami govoriti, morate izgovarjati edinole te-le besede: Prvi: Mi vsi trije; drugi: Za denar; tretji: To bi bilo čisto prav. Zapomnite si dobro te besede! Kamorkoli boste prišli, in kjerkoli se boste nahajali, ne smete nič drugega govoriti, kot navedene besede. Tudi zapisati ne smete, kaj mislite in želite; tudi z obnašanjem, znamenji ne smete razodevati svojih misli. Vsi naj mislijo, da ne znate nič drugega govoriti in da ste norci. Če ste pa sami med seboj, smete govoriti, kar se vam poljubi. Ne bo vam manjkalo denarja v vaših žepih; pomanjkanja ne boste trpeli. Ali sprejmete moj predlog?

Vsi trije rokodelski pomočniki (prikimujejo z glavami).

Repoštev. Aha, tako, vi ne smete govoriti; dovolim vam, da z besedo odgovorite.

Vsi trije rokodelski pomočniki. Sprejememo.

Repoštev. Dobro! Sezite mi v roko, da ostanete mož-beseda! (Storé tako; vsak se strese po vsem životu, ko mu seže Repoštev v roko.) Tako, pogodba je sklenjena! Sedaj vam le še resno priporočim, da natančno spolnujete svojo nalogo in če vas tudi peljejo v smrt; ako bi pogodbo prelomili, bom poslal svoje gorske duhove, ki vas bodo raztrgali na tisoč kosčkov. (Izgine za grmovjem.)

Peti prizor.

(Vsi trije gledajo za Repoštevom, ter zijajo začudeno in strmeč.)

Krempl. Kaj takega pa še ne, prav res !

Smola. Kam pa je izginil?

Ščurek. Ta je izginil ravno tako, kakor prej miza z dobrimi jedili.

Krempl. Najbolje bo, da bomo delali tako, kakor nam je ukazal; dali smo mu roko in ostali bomo mož - beseda.

Ščurek. Kdo vé, kaj še iz tega pride!

Smola. In tudi, če nas peljejo v smrt, tako je rekel!

Krempl. No, tako hudo pač ne bo nikoli. Sedaj se bomo pa naučili natanko be-

sedi, ki jih bo vsak moral izgovarjati. Torej jaz bom govoril prve besede, ti slikar boš govoril druge in ti bukvovez tretje. Poskusimo torej, če bo šlo. Jaz začnem: Mi vsi trije.

Ščurek. Mi vsi trije.

Smola. Kot drugi pridem jaz na vrsto, ti bukvovez si šele tretji in moraš reči: to bi bilo čisto prav.

Kreml. Torej pazita! Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek. Mi vsi trije za denar.

Kreml. Zopet si se zmotil, zapomni si, saj nimaš slame v glavi. Ako je slikar rekel: za denar, potem šele rečeš: to bi bilo čisto prav! Ali si razumel že enkrat?

Ščurek. A tako! Zakaj mi pa tega nista koj povedala? Torej začni še enkrat, ti urar!

Kreml. Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek. To bi bilo čisto prav!

Kreml. No, hvala Bogu, sedaj si je vendar zapomnil! Sedaj pa le naprej, če hočemo kam priti! Da pa imenitnih besedi ne bomo pozabili, jih hočemo na potu neprenehoma ponavljati. (Gredo eden za drugim ter ponavljajo vsak svoje besede, dokler ne pade zastor.)

(Zastor pade.)

Druga slika.

Prvi prizor.

(Gostilniška soba s tremi vratmi; ob straneh in v ozadju mize z velikimi steklenicami, napolnjenimi z žganjem. Odspređaj miza z gorečo svečo in kozarcem žganja. Šoln in Kosmatin sedita pri mizi. Na levih vratih stoji zapisana številka 2, na desnih številka 3.)

Kosmatin. Zares, prav čudno to! Vsak dan skoraj slišimo o kakšnem umoru v naši okolici, morilcem pa le ne morejo priti na sled in ne morejo.

Šoln (jeclja pri govorjenju). Tudi meni se to čudno zdi, zelo čudno. Toda, očka Kosmatin, to mi pa le verjemite, da če le koga začnem sumiti, bom tistega človeka tako prijel za vrat, da mi prav gotovo ne bo ušel. Ne godi se dobro tistemu, ki meni pride v klešče! (Izpije žganje, vstane in hoče iti.) Torej, lahko noč!

Kosmatin. Stoj, boter Šoln! Preden greš, ga boš izpil še en kozarček! (Zadržuje Šolna ter ga posadi na prejšnje mesto.) Dal ti bom malo pelinovca, da ti bo pogrel želodec. (Mu zopet nalije kozarec z žganjem.)

Šoln. Ne bo šlo, očka, pomislite mojo odgovorno službo! Danes imam še čez glavo posla, moram iti še malo po trgu, znabiti se mi posreči, da zgrabim katerega izmed morilcev.

Kosmatin. Ravno zato se pa moraš še dobro pokrepčati; dober požirek ti bo dal novih moči. Kar nagni in izpij; potem ti bom nalil v slovo še en kozarček brinovčka. (Prinese drugo steklenico.)

Šoln. Vi lahko govorite, toda pomislite mojo službo! Jaz v službi ne poznam nobenih ozirov, pa jih ne! Če sem v službi, bi (izpije, Kosmatin zopet naliže) lastnemu bratu ne prizanesel. Takrat ne poznam nobenega prijatelja. (Zopet izpije.) Sedaj je pa zadnji čas, da grem! Torej lahko noč, očka! (Gre. Kosmatin ga spremlja do vrat ter ga zopet za rokav nazaj vleče.)

Kosmatin. Stoj, boter Šoln! Glavno reč bi skoraj pozabil. Prav dobre slivovke sem še-le včeraj dobil iz Hrvaškega, ta ti bo želodec tako popravila, da boš pet let dalj živel. (Vzame steklenico raz zadnje mize ter zopet natoči kozarček.) Tukaj pokusi! Ta se bo prilegla!

Šoln. Toda, očka! Jaz moram po opravkih, pomislite mojo službo! (Vzame oštirju kozarček iz rok, pokusi žganje.) Pri mišji duši! Očka (zopet pije), to pa je roba, to! (Izpije vsega.) Ko bi v svoji službi ne bil tako vesten, bi skoraj prosil, da mi bi dali še en kozarček.

Kosmatin (vzame steklenico ter vnovič natoči). Ah, ti imaš pa res pretenko vest; saj služba nima nog, da bi ušla.

Šoln. No, en kozarček gori ali doli, to nima nič v sebi. (Zopet pije. Kosmatin pri-
nese dva stola od mize ter posadi Šolna
na enega; sam tudi sede.) Vsedel se pa res
ne bom. (Obsedi.) Toda, očka, vi ste
dobra, poštena duša (vstane); toda sedaj
moram pa iti. (Hoče proč.)

Kosmatin. Ti si rekel, boter Šoln, da
bi v službi ne imel nobenih ozirov, celo
ne do brata ali prijateljev, sorodnikov. Ko
bi pa n. pr. jaz bil hudodelec ali morilec,
ali bi tudi meni ne prizanesel?

Šoln. Toda, boterček, to je naravnost
nemogoče, da bi bili Vi hudoben človek.
Pa kakor je povsod kaka izjema, tako bi
morala biti gotovo pri Vas; saj Vi niste
moj brat in moj prijatelj, ampak moj stric,
in to je več, kot vse drugo.

Kosmatin. To mi pa res dopade, ker
si mi tako dober, boterček. (Seže v žep,
izvleče denar ter ga hoče dati Šolnu.)
Pojdi, boterček, ter si kupi kaj za svojo
družinico.

Šoln. Bog varuj, ne smem vzeti! Tega
pa že ne! Višja gosposka se ne dá pod-
kupiti ali zapeljati. Ne vzamem. Če pa že
hočete moji družini kaj darovati, pa vtak-
nite denar v moj žep odzadaj v suknji;
kajti, to me nič ne briga, kaj se za mojim
hrbtom godi. (Se obrne ter škrice narazen
potegne, da Kosmatin lažje najde žep;

Kosmatin vtakne vanj denar.) No, ali ste že dejali denar noter?

Kosmatin. Že, že, le glej, da ga ne izgubiš.

Šoln (se obrne ter poda Kosmatinu roko). Sedaj pa lahko noč, očka! (Se opoteka proti vratom.)

Kosmatin (gleda za njim, zase). Neumno teslo!

Šoln (odpre še enkrat vrata ter zakliče z uradnim ponosom). Ob policijski uri je treba gostilno zapreti, zapomnite si; če ne, bo kazen! (Zaloputi vrata.)

Drugi prizor.

Kosmatin. Kazen mi je dobro znana: to sta kaka dva kozarčka žganja! Dobro je pa le, če imam tega čuvaja pravice na svoji strani. Sedaj pa hajd doli v klet, da malo krstim vino; za žganje, ki ga je Šoln izpil, se moram pač odškodovati.

Tretji prizor.

Kosmatin in Peter.

Peter (vstopi). Tako, oče, delo je dovršeno. Kaj naj delam sedaj?

Kosmatin. Nesi dva škafa vode v klet.

Peter. Se mi že bliska; bojite se za ljudi, da bi ne bili prehitro pijani, zato krstite vino, kaj ne da?

Kosmatin. Jezik za zobmi! neslani človek! Klet bom malo pomil in osnažil.

Peter. Sedaj-le ponoči?

Kosmatin. Seveda! Kje pa bi dobil podnevi čas? Kaj?

Peter. Saj sem že jaz popoldne z vodo poplaknil klet!

Kosmatin. Ti si slabo počedil klet; moram za teboj popravljati in snažiti. Prinesi mi svetilko!

Peter. Bom. (Gre.)

Kosmatin. Najraje bi tega človeka premlatil in spodil. Vendar, če to storim, me zna počrniti pri ljudeh; in kdo bi prišel potem k meni pit? Pozna me pa tudi, ta nepridiprav, pozna še predobro; znane so mu tudi moje slabosti, o da bi mu ne bile! Gledati bom moral, da odpravim tega človeka prejkoprej iz hiše — toda zlepa!

Peter (pride s svetilko). Tu je svetilka!

Četrty prizor.

Kosmatin, Peter, Repoštev.

Repoštev (se lahko spozna po rdeči bradi, napravljen je kakor potujoči Anglež, v roki nosi kovčeg). Dober večer! Ali sem prav prišel? Ali je tu gostilna?

Kosmatin (zelo vljudno in postrežljivo). Je, je, Vaša milost, in še prav izvrstna gostilna!

Peter. Vaša milost želé?

Repoštev. Kdo je tukaj gospodar?

Kosmatin. Moja malenkost, Vaša milost! S čim Vam morem postreči? Peter,

hitro vzemi gospodu prtljago iz rok! (Postavi predenj stol. Peter mu odvzame prtljago.) Sedite, milostljivi gospod!

Repoštev (sede). Ali imate kako sobo, kjer bi mogel mirno in dobro počiti; počutim se slabo.

Kosmatin. Vse dobite, Vaša milost, kar želite!

Peter. Pri nas se vpraša lahko po vsem, toda nič . . .

Kosmatin (ga hitro prekine). Peter, pripravi milostljivemu gospodu sobo številko 2. Toda urno!

Peter. Bom. (Odhajajoč zase.) Jaz bi že ne hotel biti v njegovi koži. (Gre.)

Peti prizor.

Kosmatin, Repoštev.

Repoštev. Gospod oštir! Bodite tako dobri ter mi spravite kovčeg in denarnico; v njej je velika vsota denarja v bankovcih. Moji služabniki s kočijo se mude v mestu N., tri ure daleč od tod. (Mu izroči stvari.) Pa spravite na varno!

Kosmatin. Kar brez skrbi bodite, Vaša milost; denar je v dobrih rokah.

Peter (nastopi). Soba je pripravljena.

Repoštev. Dobro. (Vstane ter gre v svojo sobo.) Ako bom kaj potreboval, bom pozvonil. (Peter ga pelje v sobo.)

Kosmatin (pregleduje denarnico). Tu notri je pa cel šop bankovcev.

Peter (zopet vstopi). Gospod je koj legel v postelj in zaspal. Zdi se mi, da je bolan.

Kosmatin. Pazi dobro, ako bi zvonil. Da bi le ne bilo nobenega gosta več nocoj!

Šesti prizor.

Peter, Kosmatin, Kreml, Smola, Ščurek.

Kreml. Mi vsi trije!

Smola. Za denar!

Ščurek. To bi bilo čisto prav!

Kosmatin. Dober večer, dobri moji gospodje, ali želite pri meni prenočiti?

Kreml. Mi vsi trije!

Smola. Za denar!

Ščurek. To bi bilo čisto prav!

Kosmatin. Prav, prav, gospodje. Vi bi gotovo radi imeli svojo sobo ter želite tudi jesti in piti? Kaj ne da?

Kreml. Mi vsi trije!

Kosmatin. Seveda vsi trije.

Smola. Za denar!

Kosmatin. Za denar, kaj pa da. Vse dobite, kar želite in vaše srce poželi.

Ščurek. To bi bilo čisto prav!

Kosmatin. Peter, pelji gospode na število 3 ter jim prinesi jedi in pijače. Moji dragi gospodje, ali želite vina ali piva? (Peter jim pokaže sobo ter jih pelje noter; med potoma in še v sobi ponavljajo še vedno iste besede.)

Kosmatin (gleda za njimi). Pri moji veri, to so čudni ljudje. (Pomisli.) Toda stoj! Ti čudaki hočejo imeti kaj jesti in piti. Vprašanje pa je, ali imajo denar, da bi plačali postelj, jed in pijačo, Potrebno je, da se prepričam. (Peter pride iz sobe rokodelskih pomočnikov.) Ti, Peter, kako je kaj z gosti? Kakšno jed so naročili?

Peter. Vprašal sem jih, ali hočejo pečeno gos, morda svinjsko ali telečjo pečenko in kaj še? Pa kako čudno so odgovarjali. Eden ni drugega govoril, kot samo: mi vsi trije; drugi: za denar; in tretji: to bi bilo čisto prav. Ko sem jih vprašal, kaj bodo pili, so odgovarjali ravnotako. Meni se zdi, da so ti ljudje prišli naravnost iz norišnice.

Kosmatin. Tudi meni se zdi tako. Moram še pač pogledati, če imajo kaj denarja ali ne. (Gre v sobo k rokodelskim pomočnikom.)

Peter. Grem v kuhinjo. Tam se še v peči greje svinjska gnjat; tisto bom ponešel gostom in pa malo čvicka, potem bom pa kar izginil ter zadremal v kuhinji. Drugega gosta tako ne bo več v hišo. Saj tudi ne moremo nikomur zameriti; ako je kdo v to hišo zašel, se ne povrne več v njo, kakor, če ga primora sila. (Odide skozi srednja vrata.)

Kosmatin (se vrne iz sobe rokodelskih pomočnikov). Plačilo za postelj in hrano

mi ne odide; ti ljudje imajo denarja kot smeti in to skoraj samo zlato. Nocoj se mi pa smehlja sreča. Samo bogate goste imeti, to je kaj imenitnega! Veliko zlata pokriva nocoj streha moje hiše. (Sede zamišljen k mizi.) Zares, kaj čudne misli mi nocoj silijo v glavo — in niso slabe take misli. (Misli zopet in zmaje z glavo.) Ja, ko bi vedel. (Peter prinese krožnik z jedjo in steklenico s kozarci skozi srednja vrata ter gre v sobo k rokodelskim pomočnikom.) Stvar moram še natanko premisliti. (Izvele denarnico Repoštevovo iz žepa ter jo ogleduje.) Veliko denarja — nihče ga ni videl; nihče ne vé, da ga mi je dal Anglež shraniti. (Peter pride zopet iz sobe rokodelskih pomočnikov.)

Peter. Tako. Ti so sedaj oskrbljeni.

Kosmatin. Dobro. Ti pa kar v kuhinji lezi in zaspi. Ako pa kateri gostov pozvo-
ni, pa pridi nemudoma. Ali si razumel?

Peter. Sem. Da bi le nobeden ne zvo-
nil. (Odide skozi srednja vrata.)

Kosmatin (vstane ter gleda za njim). Ta mi je torej šel iz pota. (Zamišljen.) Res ne poznam samega sebe več; ali sem otrok, ali kali, da si kar ne upam vpihniti luči življenja temu Angležu? (Pregleduje vsebino denarnice.) Ta denar mora biti moj, mora! (Izvele dolg nož iz žepa.) Ti preprosto orodje si že večkrat storilo

svojo dolžnost. (Gre k vratom Angleža, jih tiho odmakne ter notri pogleda.) Spi. -- Čemu bi se tresel? Pogum velja! (Zopet gre malo od vrat ter parkrat po sobi gori in doli.) Ta misel je vredna zlata: jaz umorim Angleža, in ti-le trije rokodelci (pokaže na vrata), ki ponavljajo vedno iste besede, ti bodo na sumu umora; te bode pravica prijela. (Gre v sobo k Angležu z nožem v roki. Odmor. Čez nekaj časa se vrne iz sobe ter snaži krvav nož. Ima v roki zvonček.) Ta ima dosti. Sedaj bom pa hudo pozvonil ter zletel v svojo sobo. In Peter bo koj priletel, ker bo mislil, da gost kaj želi; našel bo Angleža umorjenega in me bo klical. Prej se ne vrnem, preden me ne skličejo. (Gre k srednjim vratom, močno pozvoni in zalušči duri, Odide. Ura v daljnem zvoniku bije 11. Ko ura odbije, pride Peter ves zaspan z belo čepico na glavi in s svetilko skozi srednja vrata.)

Peter. No, moj Bog! Čemu tako močno zvoniti! Saj se ne podira svet. Kdo neki me kliče? Gotovo Anglež, ali pa kdo tistih prismojenih potnikov. (Stopi v sobo Angleževo, pa se vrne koj prestrašen, se trese na vsem životu in kriči: Ogenj! Pomagajte! Umor! (Odpre srednja vrata ter kriči ravno tako.) Oče Kosmatin! Umor! Ogenj! Pomagajte, pomagajte, ogenj! (Stopi k oknu in vpije na cesto.) Poma-

gajte! Gori! Umor! Kri! Policija! Šoln! Oče Kosmatin!

Kosmatin (navidez zaspan, z nočno čepico in z lučjo stopi v sobo in se obnaša kakor da bi prav nič ne vedel o umoru, navidez ves prestrašen). Kaj pa je za božjo voljo? Kje pa gori?

Peter (pokaže na svojo glavo). Tukaj, ne, tam-le! (Pokaže na sobo Angleževo.) Mrtev je! Umorjen je!

Kosmatin (hitro). Ali Anglež? Za Boga svetega, posveti vendar, da vidim, če se morda ne motiš! (Kosmatin in Peter stopita v sobo, pa se takoj vrneta.) Grozno je, pa resnično! Umorjen je! Kdo je to storil,

Peter (poklekne pred gospodarja ter prosi). Jaz gotovo ne, oče, prav gotovo ne; jaz celo kokoši nisem v stanu umoriti; če me bolha ugrizne, jo raje spodim, kakor da bi jo ubil. Pa sem tudi ud družstva za varstvo živali.

Kosmatin. Kdo pa tebe dolži? Toda jaz voham že morilce. Nihče drugi tega ni storil, kot tisti-le trije potepuhi. (Pokaže proti sobi rokodelskih pomočnikov.) Sedaj pa, Peter, teci kar te neso noge na policijo ter mi pripelji botra Šolna.

Peter. Sedaj-le, v temi, ponoči? Ponoči ne grem nikamor, me je strah.

Kosmatin. Pa se vstopi semkaj pred vrata morilcev! Čakaj, bom takoj zaprl

vrata z zapahom, da je ne bo mogel nihče vunkaj popihati. (Zapahne duri.) In jaz bom hitel na policijo.

Peter. In jaz naj ostanem sam tukaj, blizu mrliča? (Pokaže na Repoštevova vrata.) Nazadnje pride pome še njegov duh. Ne, tukaj bi me bilo še bolj strah.

Kosmatin. Ti zajec! — Toda policija mora zvedeti o umoru na vsak način.

Peter. Kar skozi okno zavpите; Šoln tako gotovo hodi po ulicah in čuje. Če bo potreba, bom vpil tudi jaz. Se bo bolje slišalo.

Kosmatin. Pojdi k oknu in zakriči kar moreš. (Peter gre in zavpije skozi okno.) Morilci, pomagajte!

Kosmatin in Peter. Umor! Pomagajte! Morilci!

Šoln (z ulice). Kdo pa razgraja tam gori?

Kosmatin. Boter Šoln, ali si ti? Pridi no hitro gor! Umor! Peter! Posveti mu! (Peter hiti svetit z lučjo. — Kosmatin sam.) Sedaj glej, da se ne izdaš!

Šoln (od zunaj). Umor? (Odpre vrata ter vstopi s Petrom.) Kje je umorjeni?

Kosmatin. Tam-le. (Pokaže na vrata.) Le notri stopi, pa boš videl na lastne oči.

Šoln. Le hitro! Peter, sveti nam! (Vsi trije gredo v sobo, pa se takoj vrnejo.) Resnica je, grozna resnica. Mrliča sem videl! Kje pa je morilec?

Kosmatin. Tam-le so! (Pokaže na vrata rokodelskih pomočnikov.) Ljubi boter, stopi kar notri!

Šoln. Naglica ni dobra. Preden se lotimo težkega posla, mi dajte (pokaže na mizo s steklenicami) en kozarček železnega in košček sveče, da svojo brado malo namažem in imenitneje izgledam. (Kosmatin prinese kozarček žganja in Peter košček sveče. — Šoln spije žganje ter si zgladi brado.) In sedaj, očka, vzemite puško in ti, Peter, debelo palico ali burkle in jaz potegnem sabljo. (Jo hoče izdreti iz nožnice, pa ne gre.) Peter, drži za nožnico, ta prepleta sablja je menda vsa zarjavela. (Peter stori, z veliko težavo izvleče Šoln sabljo, tudi Kosmatin vleče ž njim. Ko se to zgodi, vzame Kosmatin puško in Peter burkle.) Tako, sedaj je vse v redu. Še nekaj! Sedaj, gospod oštir, niste več očka; Vi ste oštir in jaz sem višja gosposka. Sta razumela?

Peter in Kosmatin. Sva.

Kosmatin. Ali naj odprem, da moreš — čem reči, da more višja gosposka noter?

Šoln. To se ne spodobi. Gospod oštir je gospodar hiše. On naj privleče venkaj morilca, jaz ga bom že potem sprejel. Saj se bo že tako ustrašil, če bo zagledal mojo osebo.

Peter. Toda so trije!

Šoln. To je čisto vseeno, en sam pogled iz mojih oči, pa bodo ležali vsi na tleh. Torej, vrata odprite in pozor!

Kosmatin (odpre vrata). Hola, ničvredna deteljica; vun! (Vstopi.) A, ti kajoni spé!

Šoln. A tako! Če pa spé, potem grem tudi jaz noter. (Vstopi.) Hola! Pokonci! Policija je tukaj! (Vse to se govori v sobi.)

Krempl. Mi vsi trije?

Šoln. Seveda, vsi trije.

Smola. Za denar?

Kosmatin. Dà, dà, za denar. Le vun, vi potepuhi, spravite se vun, da se pomenimo.

Ščurek. To bi bilo čisto prav! (Vse tri rokodelske pomočnike pripeljejo na oder.)

Šoln. Stojte! Semkaj! (Jih pelje v Repoštevovo sobo, Peter odpre vrata.) Tu pogledjte, kaj ste naredili? (Rokodelski pomočniki se ustrašijo.) Vi ste morilci!

Krempl. Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Kosmatin. To so potepuhi, kakoršnih ni na celem svetu; gospod Šoln, pazite, da Vam ne uidejo; vun iz moje poštene hiše. Uklenite jih!

Šoln. Se bo koj zgodilo (seže v žep, da bi poiskal verižico.) Grom in strela! Sedaj pa verižice nimam pri sebi, je menda

moja stara ž njo psa priklenila. Hola, gospod oštir, prinesite par vrvi, in ti, Peter, prinesi debelo verigo. Vi trije pa, ne ginite se, potepuhi! Ušli mi ne bote, ne! (Kosmatin prinese droben trak.) Ha-ha, tu pride oštir, pa brez vrvi.

Kosmatin. Saj bo ta trak dosti močan, ali ne? Saj bo držal.

Peter (prinese debelo verigo). Tu je veriga.

Šoln. Sedaj, vi potepuhi, roke sem!

Kreml. Mi vsi trije?

Šoln. To se razume! (Pomole roke; Šoln vse skup zveže.)

Smola. Za denar?

Šoln. Le čakaj, to ti bom rad naredil zastonj!

Ščurek. To bi bilo čisto prav!

Šoln. No, da je le tebi prav! Pa boš že še skusil, da ti ne bo prav! S takimi morilci in potepuhi bo kratka sodba. Le počakajte, kazen ne izostane. Tako, Peter, sedaj daj verigo sem! (Vzame verigo ter jo priveže s trakom na nogo prvemu in tretjemu.) Tako, sedaj pa naprej! Peter, sveti naprej, in Vi, oštir, svetite odzadaj! Marš! Vi cestni roparji!

Kreml. Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek. To bi bilo čisto prav! (Tako govore, dokler zastor ne pade.)

(Zastor pade.)

Tretja slika.

(Preprosta, zamazana sodna soba z enimi vratmi; odspredej miza s knjigami in tintnikom.)

Prvi prizor.

Zamuda (sedi spredaj, držeč časopis v roki in bere). Čudno, zares čudno! Vsi sodniki so odlikovani z redovi, samo mene so prezrli. Če je kdo red zaslužil, sem ga zaslužil jaz. Če ne morem vselej priti na sled morilcem, tatovom, kaj sem jaz tega kriv? (Noslja.) Moj sodni sluga Šoln, ne vem kaj bi rekel o njem? V službi je zvest, le žganju je preveč vdan, zares preveč; mnogokrat pride pijan v uradno sobo; to ni prav! In če mu katerikrat to očitam (noslja), se zna vselej dobro izrezati, češ, da ne more drugače, ker mora obiskovati gostilne in na tujce paziti. Včasih pa pije iz jeze, ker se mu ne posreči na sled priti hudodelcem. Danes ga dolgo ni sem; bi že zdavnaj moral biti tukaj.

Drugi prizor.

Šoln (vstopi, že med vratmi:) Prav dobro jutro, gospod sodnik! (Se vstopi po vojaško spoštljivo pred Zamudo.)

Zamuda. Zdi se mi, da danes Šoln ne vé, koliko je ura bila. No, kaj je novega?

Šoln. Koliko je ura bila? Bila je veliko in novic je mnogo!

Zamuda. Jaz ne trpim nobenih nepotrebnih govoric. Ako imaš kaj sporočiti, povej kratko, zraven pa točno in natančno.

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik. Toda prositi Vas že moram, da me ne motite v pripovedovanju; kajti tega, kar boste danes od mene slišali, še niste nikoli slišali in tudi nikoli ne boste.

Zamuda. Zopet kup nepotrebnih besedi. Povej kratko!

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik! Toda prositi Vas moram že drugič, da me nikar ne motite, če govorim.

Zamuda. Torej naprej!

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik. (Se obrne ter hoče iti.)

Zamuda. Stoj, kam pa?

Šoln. (se vrne). Pokoriti se hočem vselej povelju gospoda sodnika.

Zamuda. Ali sem ti ukazal iti?

Šoln. Ukazali ste mi: Naprej! Zato sem hotel naprej iti.

Zamuda. Ti si osel. Tako, sedaj pripoveduj.

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik. Sedaj bom povedal vso povest o umoru.

Zamuda. Kaj? Umor? Ali je mogoče? Torej urno povej!

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik! Toda, sedaj Vas moram že tretjič prositi, da mi nikar ne segajte v besedo. — Ko

sem včeraj zvečer hodil po ulicah, sem prišel do gostilne »Pri volku«; te gostilne lastnik je naš boter, ker je bil že petemu mojemu otroku za krstnega botra.

Zamuda. Kaj mene brigata Vaš otrok in pa tisti oštir; ta dva nimata nič zraven opraviti.

Šoln. Moj otrok ne, oštir Kosmatin pa, naš boter; ta ima pri reči še prav veliko opraviti. Toda jaz Vas moram že četrtrič prositi, da me ne motite.

Zamuda. Prav! Vendar povej na kratko.

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik! Povedal bom vso zgodbo s kratkimi besedami. Nečem več omeniti, da je oštir »Pri volku« naš boter, povedati hočem le glavne reči. Bilo je krog polnoči, kar zaslišim vpitje, kričanje, razgrajanje in — ne vem, katero besedo bi še rekel. Koj sem si mislil: ta glas pa pride naravnost iz gostilne »Pri volku«, kjer je naš boter za oštirja. Ogenj, umor roparji, voda . . . ! itd. Udrl sem jo, kar so me nesle noge, proti gostilni; ko sem tja pritekel, sem zavpil, vendar se ne spomnim več, ali s tenkim ali debelim glasom. Da sem pa zavpil, se pa še prav dobro spominjam. Kar naenkrat mi je zaklical boter: Le hitro gor, prijatelj Šoln, tukaj so roparji, morilci, tolovaji in še več drugega. Umor se je tukaj izvršil. Mene je kar mrzel pot

polil po celem životu; zaveselil sem se pa tudi, ker se mi je ponudila prilika, da bom prijel vendar enkrat kakega morilca, in ne samo kakega cestnega pometača ali kako staro beračico.

Zamuda. To ne spada sem. Pripoveduj dalje. Stvar je zelo zanimiva.

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik! Stvar šele začenja zanimiva biti. Toda sedaj Vas moram že petič prositi, da mi pustite izgovoriti. Dirjam kakor obseden v hišo botrovo. In kaj vidim nato? Nekaj strašnega in groznega!

Zamida (začuden in radoveden). Govori, kaj si videl,

Šoln. Na levi strani mize, na kateri stoje steklenice z žganjem

Zamuda (reče vmes:) Neumnost!

Šoln. Zraven stoji oštir, bled kakor smrt; v levi roki drži svečnik in luč; s desno pa kaže na sobo ter reče s tenkim, mehkim glasom. (Šoln pove naslednje z močnim, odurnim, nizkim glasom.) Tam-le poglej notri, boter! Zraven pa stoji hlapec v ponočni obleki s čepico na glavi in gorečo svetilko v roki. Kakor bi trenil mu iztrgam čepico ter posvetim v sobo . . .

Zamuda. S čepico si posvetil? Neumnost!

Šoln. Prosim, oprostite! S svetilko sem hotel reči! In kaj vidim, o strah in

groza? Mrtvega človeka, vsega krva-vega?

Zamuda. Kakšen pa je bil umorjeni?

Šoln. O, tega pa ne morem natančno povedati, ker se mi je kar stemnilo pred očmi. Da je bila kri rdeča, to sem pa dobro razložil. Kakor bi bil obseden, sem koj dirjal iz sobe ter prašal botra: Kdo je morilec? Na te besede mi je pokazal na vrata rekoč: Tam-le so. Sedaj pa, gospod boter, hočem reči, gospod sodnik, bi me morali videti: kakor krvoločni tiger sem planil v sobo ter sem zgrabil enega za lase, drugega za vrat in tretjega za ušesa ter sem vse iz sobe privlekel. Lahko si mislite, kako so ti vlačugarji stali pred menoj, ko sem jim s svojimi sokolskimi očmi gledal v njihove hudodelske oči. Ali mislite, da so mogli prenesti moj pogled? Kaj še! Tresli so se, kakor šiba na vodi ali list na drevesu . . .

Zamuda. Dobro ste naredili, Šoln. (Noslja ter drži pred seboj tobakiro. Šoln, misleč, da mu hoče dati nosljati, seže vanjo s prsti.)

Šoln. Dovolite! (Hoče vzeti duhan.)

Zamuda. Nesramni človek! Ali sva mar krave skupaj pasla? Pripoveduj naprej!

Šoln. Uklenil sem vse tri morske ro-parje kar skupaj in sem jih proč peljal in jih zaprl v ječo.

Zamuda. Dobro si naredil, Šoln.

Šoln. Sedaj si pa mislite nesrečo!

Zamuda. Pa ti menda niso zopet ušli?
Zakaj pa nisi bolj nanje pazil?

Šoln. Prosim, jaz sem zaslužil le zahvalo; le lepo z menoj govorite. Ušli niso, saj jih nisem izpustil izpred oči. Toda naša ječa nima nobenih duri in pri oknih ni nobene mreže in stekla v oknih so razbita.

Zamuda. Zakaj pa trpiš tako zani-krnost? Zakaj ne daš popraviti?

Šoln. Jaz nisem kriv. Sem Vam, gospod sodnik, že več kot stokrat naznanil; pa ste vselej rekli, da za potepuhe nečete denarja skozi okno metati. Ste rekli, da to pri nas ni potreba. Če smo zasačili kakšnega potepina ali beračico, smo jih kar v kuhinjo zaprli in so morali skozi celo uro ribati hren ali čebulo, ker gospod sodnik radi jeste hren in čebulo. Ker je bil pa hren hud, ali duh čebule oster, so jim solze zalivale oči, da so pretakali solze kesanja, in potem smo poboljšane izpustili.

Zamuda. Ne govori mi takih neslanosti; kam si zaprl jetnike?

Šoln. Jaz nisem kriv. Sem Vam, gospod postavil pred svinjak močno stražo: hlapca našega botra, mojo ženo in našega psa pinča; in da bi moja žena huje izgledala, sem ji privezal brado, ki sem jo nosil na sv. Miklavža večer kot parkelj in sem

ji dejal na glavo staro čako. Kar strašno izgleda; zares, bila bi dobra za v turšico.

Zamuda. Dobro, Šoln; vendar bo treba dobiti še nekaj kmetov, da morilce dobro zastražijo. Torej pojdi po nekaj trdnih kmetov ter jih postavi kot stražo k svinjaku. Sam pa pripelji semkaj enega morilcev. Si razumel?

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik. (Gre.)

Zamuda. Takoj sedaj bom knjige dejal v red. (Stori.) Papir in črnilo je tudi tukaj. (Vzame knjigo in lista v njej.) Dobro, ta-le paragraf 26 govori o morilcih, prav natanko. Tudi paragraf 28 lahko porabimo. (Noslja.) Šele prvič bo stal pred menoj tako velik hudodelec; ne samo eden, kar trije se bodo tresli pred menoj. Sedaj bom pa moral dobro in umno voditi razpravo, da koj pri prvi preiskavi odkrijem celo hudodelstvo. Potem mi pa križec ne odide.

Tretji prizor.

Sodnik, Šoln, žena Šolnova z brado in vilami kot orožjem,
Peter (pripeljejo Krempla).

Šoln (sune Krempla, ki je privezan, skozi vrata). Tukaj noter, naprej, potepuh!

Kreml. Mi vsi trije.

Šoln. Ne, samo ti. Imam čast, gospod sodnik, da Vam predstavim enega hudodelcev.

Zamuda. Dobro Šoln, vendar ta-le straža? In tako orožje?

Šoln. To je moja žena.

Zamuda. Že res, ste mi že o tem pravili. (Kremplu.) Stopi sem! (Stopi naprej!)

Krempl. Mi vsi trije.

Zamuda. Saj si sam, kako neumno govoriš. Onadva prideta pozneje na vrsto. (Sede k pisalni mizi.) Upam, da boš govoril resnico; nobeno tajeenje ti ne bo pomagalo. Torej, kako se pišeš?

Krempl. Mi vsi trije.

Zamuda. Kaj blebetaš! Tvoje ime mi povej?

Krempl. Mi vsi trije.

Zamuda. Grom in strela! Jaz hočem vedeti le tvoje ime. Kako se pišeš samo ti?

Krempl. Mi vsi trije.

Zamuda. Kakor se mi zdi, hoče ta človek utajiti svoje ime. Šoln!

Šoln. Kaj ukažete, gospod sodnik?

Zamuda. Ali so našli pri zatožencu kak domovinski ali potni list, ko so ga prijeli?

Šoln. Nič, prav nič, gospod sodnik.

Zamuda. Torej ni imel nobenih pravic. To mora biti res pravcati potepuh. Vprašam te zadnjič po imenu. Kako se pišeš,

Krempl. Mi vsi trije.

Zamuda. Naj bo! Pa če nočeš povedati pravega imena, povej, koliko si star.

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda. Zdi se mi, da nas hočeš imeti za norca.

Šoln. Meni se tudi zdi.

Zamuda. Ti pa nikar ne vtikaj svojega jezika vmes, če te ne vprašam. (Kremlu.) No, ali si katoliške vere? ali pripadaš drugemu veroizpovedanju?

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda. Kar iz kože bi skočil? Torej katoliške vere?

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda. Torej vsi trije ste katoliške vere? Dobro. (Piše.) Moram koj zapisati. No, tega ne boste mogli tajiti, da ste krivi umora v gostilni »Pri volku«. Kdo izmed vas je tujca umoril?

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda. Šoln! Ali je bil tujec ubit ali z nožem zaboden?

Šoln. Imel je vrat prerezan.

Zamuda (Kremlu.) Ali je tako?

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda (piše). Torej vsi trije ste se udeležili umora; vendar je pa le eden zamahnil z nožem proti vratu ter je tujca zaklal.

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda. Oslarija! Pač niste mogli držati vsi trije enega moža. To je mogel le eden biti.

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda. Torej ostaneš pri prvi izpovedi ter priznaš, da ste vsi trije tujca umorili. Dobro. — Šoln, odpelji tega zatoženca ter mi pripelji drugega.

Šoln. Kakor ukažete! (Kremplu.) Zasukaj se! Naprej, marš! (Vsi odidejo.)

Zamuda. Čudno, zares čudno. Če tudi ni hotel s pravo barvo na dan, vendar je čisto jasno priznal. Prav radoveden sem, kako bo drugi govoril. Če bo ravno tako odkritosrčen, potem bo razprava šla gladko pot. Sedaj moram pa vse dobro zapisati. (Odmor.) Tako, prvi del zapisnika je končan.

Četrty prizor.

Zamuda, Šoln, Smola in straža kakor prej.

Šoln (pripelje Smolo). Tukaj stoj! Ne gani se!

Zamuda (govori vedno zelo ostro s Smolo). Tako, to je tudi eden izmed morilcev. Upam, da boš govoril po pravici, če ne, ti jih bom dal naštet, da boš pomnil. Da si umora obdolžen, veš tako. Dokazano je, da si z dvema pajdašema umoril tujca v krčmi »Pri volku«. Torej govor! Kako se pišeš? (Ostro in urno.)

Smola. Za denar.

Zamuda. Kako? Za denar, (Piše.) To je pa res neumno ime. Koliko si star?

Smola. Za denar.

Zamuda. Tvoje ime že vem, hočem vedeti, koliko si star! Torej, star?

Smola. Za denar.

Zamuda. Ime že vem; Šoln, ali ni onile stražnik za hlapca v krčmi »Pri volku«?

Šoln. Tako je, gospod sodnik, on je za hlapca pri našem botrčku.

Zamuda. Že zopet te čenče o botrčku. Hlapec naj gre po svojega gospodarja. Eden naj pa zunaj pripravi klop in palico. (Smoli.) Zapomni si, to mazilo bo zate, morilec.

Smola. Za denar.

Zamuda. Ne! Tako boš tepen, da boš ves črn! To vse boš dobil prav zastonj. Predrzen kajon to; zdi se mi, da me hoče imeti za osla. (Žugajoč.) Zakaj ste tujca umorili?

Smola. Za denar.

Zamuda. Kdo ga je pa pravzaprav umoril? Kaj ne, ti!

Smola. Za denar.

Zamuda. Torej priznaš. Torej premišljen umor. (Piše.) Pa ste vendar bili vsi pri umoru?

Smola. Za denar.

Zamuda. Zaradi denarja torej ste vsi trije umorili tujca? (Piše.) Ali vas ni bilo strah preliti nedolžno kri?

Smola. Za denar.

Zamuda. To govorjenje je pa že pre-neumno! Vedno stara pesem: Za denar! (Žuga.) Sedaj pa kar drugače govori, sicer bo pela palica.

Smola. Za denar.

Zamuda. Ta človek me bo pa še iz uma spravil! Toda, le počakaj! Bomo že poskrbeli, da boš znal drugače govoriti. Šoln, pelji postopača nazaj v ječo ter mu jih primaži 15 gorkih. Sedaj pa pripelji tretjega.

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik! (Se vstopi grozeče pred Smolo, si pljune v roke ter se obnaša, kakor da ga hoče natepsti.) Naprej! Ubijavec! Boš že dobil dolgega ovsa! (Odide s Smolo in stražo.)

Peti prizor.

Zamuda, pozneje Kosmatin.

Zamuda. Jaz bom tem sleparjem že pokazal. (Nekdo trka.) Noter!

Kosmatin (vstopi). Gospod sodnik ste ukazali.

Zamuda. Prav, da ste prišli. Gospod Kosmatin! Povejte mi, kar veste o umoru v svoji hiši. Zaprisedel Vas bom pozneje.

Kosmatin. Sinoči je došel v mojo krčmo tujec, kateremu sem odkazal sobo, da tam prenoči. Pozneje so prišli v mojo hišo tudi trije rokodelski pomočniki, katerim sem prepustil drugo sobo za prenočišče. Ker sem bil sam zelo truden, sem

naročil svojemu Petru, naj pazi, če bi gospod pozvonil, da koj pohiti k njemu. Jaz pa sem šel počivat. Naenkrat pa me prebudi iz spanja krik: ogenj, umor; jaz hitim v spodnjo sobo; Peter mi prileti nasproti ter mi pove v eni sapi, da je tujec umorjen. Koj nato je prišel stražnik Šoln, ki je sumljive rokodelske pomočnike takoj uklenil. Več mi o stvari ni znano.

Zamuda. Dobro. Tukaj se podpišite. (Stori to.) Sedaj lahko greste.

Kosmatin. Zahvalim, gospod sodnik! Samo nekaj bi prosil. Kaznujte prav strogo te tri pohajače, da ne bo moja poštena hiša prišla na slab glas.

Zamuda. To je stvar sodnije, bodite brez skrbi; mi bomo že storili svojo dolžnost.

Kosmatinc. Se priporočam.

Šesti prizor.

Zamuda, Šoln, Ščurek, straža.

Zamuda. Ta kmečki butelj si upa sodniji še nasvete dajati. Še v to knjigo bom malo pogledal. (Premetava liste.) Tu stoji pouk, kako naj sodnik z zatoženci ravna. (Odmor.) To je pametna misel. (Bere.) Ni dobro biti ž njimi vedno trd in oster; več se zve, ako se ž njimi lepo in milo ravna. (Odloži knjigo.) To bom pa skusil takoj.

Šoln (s Ščurkom in stražo.) Sem, postopač! (Ga sune.)

Zamuda. No, no! Šoln, kaj suješ tako surovo tega moža! Straža naj stopi vunkaj pred vrata! (Straža odide, Šoln stopi med vrata.) No, ljubi prijatelj, bodi odkritosrčen; ako poveš po pravici, se ti bo kaznen za polovico zmanjšala ali celo pregledala.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Jaz mislim tudi tako! (Vzame tobakiro ter jo ponudi Ščurku.) Ako hočeš znabiti nosljati, vzemi malo tobaka. Tudi smodko ti ponudim.

Ščurek. To bi bilo čisto prav! (Noslja ter spravi smodko.)

Šoln (zase, zmaje z glavo). Pa se menda ni zmedlo gospodu sodniku v glavi?!

Zamuda. Kako misliš, Šoln, Kako si rekel?

Šoln. Jaz nisem nič rekel. Videl sem Vas nosljati in zato sem kihnil.

Zamuda. Torej, ljubi prijatelj, prav lepo mi odgovori vse, kar te bom vprašal. Tvoj tovariš z imenom »Za denar«, mi je rekel, da je sam umoril tujca. Ali je tako?

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Kaj ne, ti misliš, naj kaznujemo morilca z imenom »Za denar«. Kaj ne?

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Jaz mislim tudi tako. No, sedaj mi povej še svoje ime! Prosim, ime!

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Moj dragi, ali res nečeš drugače govoriti? Me misliš znabiti celo imeti za osla?

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Kaj? Tako odgovarjaš? Sedaj sem pa prepričan, da si ti morilec.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Ne, taka predrznost je pa že od sile. Moja potrpežljivost je sedaj pri kraju! Straža! (Koraki, straža vstopi.) Pripeljite še druga dva jetnika. (Straža odide.) In ti, Šoln, namaži jih temu kajonu 15 s palico.

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik. (Zgrabi Ščurka ter ga hoče odpeljati.) Naprej!

Zamuda. Stoj! Ta nerodnež ima še smodko v žepu. Šoln, odvzemi jo mu. (Šoln stori.)

Ščurek. To bi bilo čisto prav. (Šoln hoče smodko utakniti v žep.)

Zamuda. Ne. Šoln, sedaj je še ne dobiš! Ako bo razprava končana, jo boš dobil za svoj trud. Jaz je ne kadim za nobeno ceno, ker je tičala v žepu morilca. (Jo vtakne v žep.)

Šoln. Tako, marš vun.

Sedmi prizor.

Zamuda, Šoln, Ščurek, Kreml, Smola, straža.

Peter (odzunaj). Le notri! (Odpre vrata.)

Kreml. Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Mir, jaz pravim mir! Sedaj se vstopite semkaj! Jaz hočem vedeti, kdo izmed vas je pravzaprav morilec?

Kreml. Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek! To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Grom in strela! Kanalje, ali nečete ali ne znate drugače govoriti? Zadnjič vas vprašam, kdo je morilec?

Kreml. Mi vsi trije.

Zamuda. Zakaj ste bili pa tako trdosrčni, da ste ubogega moža umorili?

Smola. Za denar.

Zamuda. Tako, za denar; dosti grdo! Ali pa tudi veste, da boste morali za svojo hudobijo smrtno kazni prestat,

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Kaj čvekaš? To presega že vse meje! Šoln!

Šoln. Ukažete, gospod sodnik?

Zamuda. Vsakemu teh treh morilcev naštej 25 gorkih. Da jih pa ne bosta obsijala niti solnce, niti luna, jih pa zapri v majhno klet sodnijske hiše. Tam naj pre-

mišljujejo svoje hudodelstvo. Vsake tri dni jim daj malo gorkega. Sicer dobe samo kruh in vodo. Bom že pokazal tem kanaljam, da se s sodnijo ne sme norcev briti. Sedaj naprej!

Šoln. Bataljon! čem reči: straža, marš, naprej s tolovaji! (Straža obkoli tri rokodelske pomočnike ter se pripravi za odhod. Rokodelci ponavljajo svoje besede, dokler ne pade zastor. Skupina naj se lepo uredi.)

(Zastor pade.)

Cetrta slika.

Prvi prizor.

(Ječa.) Kreml, Smola, Ščurek (stoje okrog one mize, ki je prišla v prvi sliki z jedili in pijačo na oder).

Kreml. To je še naša edina tolažba, da nas Repoštev ne zapusti; vsak dan nam pošlje najboljših jedi in dobre pijače.

Ščurek. Prepričan sem, da nas ne bo pustil lakote pomreti, dokler nas ne pe-
ljejo na morišče. Vé pa tudi, kako rad jaz
jem in kakšen glad imam.

Smola. Meni pa ne diši prav nobena
jed več.

Kreml. Meni tudi za jed nič več ni
mari.

Ščurek (vzame nekaj raz mize). Ne-
kaj koščekov bom pa le utaknil v žep. Za
danes bo zadosti, jutri nas tako ne bo več
med živimi. (Miza izgine.)

Smola. O, kdo bi mogel le slutiti našo
nesrečo! O moji ubogi starši!

Ščurek. Zapeljala sta nas denar in
jed; drago ju bomo morali plačati!

Kreml. Jaz pa še upanja nisem iz-
gubil. Dobro so mi še v spominu Repo-
števove besede: »Jaz kaznujem le hu-
dobne ljudi! Dobrim ne storim nič hu-
dega.«

Ščurek. No, jaz prav gotovo ne spadam med hudobne. Meni sta oče in mojster imela navado reči: fant, ti si sicer dober, priden dečko, le škoda, da si tepec.

Smola. Kar se tiče tvoje neumnosti, dam čisto prav tvojemu očetu in mojstru; angel pa tudi nisi.

Krempl. Prav čudno je zares, da nas morejo dolžiti umora. Saj mi tujca nismo videli niti živega, niti mrtvega.

Smola. O, ko bi le smeli govoriti, kmalu bi bili prosti.

Ščurek. Kaj pa, ko bi začeli vendarle govoriti? Znabiti nas je pa hotel Repoštev le strašiti. Saj bi bilo vendarle neumno, da bi nas gorski duhovi raztrgali? Kaj bi pa neki počeli z raztrganimi rokodelci?

Krempl. Tovariša, tega pa ne smemo storiti! Sedaj je šele prvi dan poskušnje.

Ščurek. In znabiti tudi zadnji. (Joka.) Saj sta sama slišala, da nas bodo usmrtili. Ah, tako mlad še, pa moram umreti!

Smola. Kaj tuliš?! Tiho mi bodi, neumno teslo! Krempl in jaz tudi nimava še sivih las. Jaz sem pa čisto prepričan, da bo prišla naša nedolžnost na dan.

Ščurek. Toda kdaj? Znabiti šele po naši smrti. Potem se bo nam pa godilo, kakor umetnikom: V življenju jih puste

stradati, po smrti jim pa stavijo spomenike.

Krempl. Šema, se li boš ti mar med umetnike prišteval?

Ščurek. Tega ne. Povedal sem samo primero. Nekaj bomo pa le imeli od tega, če nam bodo posekali glave ali nas obesili. Potem se bo pa zvedelo, da smo nedolžni in ljudje bodo sočutno rekli: Ti trije rokodelski pomočniki se nam smilijo, ker so jih nedolžne umorili.

Smola. Sedaj mi pa kar tiho bodi! Imaš celo kolobocijo v glavi.

Krempl. Jaz pa še vedno mislim, da ne bo tako hudo, in če bi tudi bilo, pomagati si sedaj ne moremo več. In sedaj, tovariša, čujta, kaj vama rečem: Jaz sodim, da četudi naša nedolžnost ne pride na dan, ne bomo umorjeni vsi trije, ampak samo eden. Za vse slučaje zadene samo enega žreb, ker je sodišče mnenja, da more biti le eden pravi morilec ter da sta tovariša pri umoru samo pomagala. Ta dva bi potem dobila manjšo kazen. Dobro bi bilo, mislim, da bi vlekli slamice, če sta zadovoljna. Tukajle na tleh leži precej slame. Naredil bom dva enaka konca in eno slamico krajšo. Kdor bo potegnil kratko slamico, je morilec in se bo kot takega tudi moral priznati. Ostala dva pa naj sporočita o njegovi smrti nesrečnim staršem.

Smola. Jaz sem pa prepričan, da vsa pogodba z Repoštevom pade, ako enega izmed nas umoré. Kdo bi neki potem tretji stavek govoril?

Ščurek. Ta ima čisto prav. (Posluša.) Tiho; nekdo prihaja. (Čuje se odpiranje vrat.) Sedaj nam pa znabiti že gre za kožo.

Drugi prizor.

Šoln s svetilko, dva moža - stražnika.

Šoln. Tako, sedaj se pripravite, vi hudodelci! Sedaj boste lahko videli žrtev, ki ste jo umorili.

Krempl. Mi vsi trije.

Šoln. Ali misliš, da bom po vsakega posameznega prišel in ga vlekel k umorjencu?

Smola. Za denar.

Šoln. To pot ne! Postava veleva, da mora morilec umorjenega pogledati, da se ustraši in začne kesati.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Šoln. Le čvekaj, kar hočeš. Mi gospodje od sodnije vam bomo že zasolili juho. Sedaj pa naprej z vsemi! (Rokodelčiči zopet ponavljajo svoje stavke.)

(Zastor pade.)

Peta slika.

(Krčma kakor pri drugi sliki.)

Prvi prizor.

Kosmatin. Že je ura štiri odbila in gospoda sodnika s komisijo še ni. (Iz vleče denarnico Repoštevovo.) Jaz neprevidnež pa še vedno nosim denarnico tujčevo seboj. To moram pa res dnevno zakriti. (Gre za kuliso.) Tukajle v tej votlini je že veliko reči skupaj. Na tem kraju je ne bo živ krst iskal. Pa kako ta kamnita plošča dobro zakrije votlino. (Se vrne.) No, sedaj pa, gospod sodnik, lahko prideš, kadar te je volja.

Drugi prizor.

Kosmatin, sodnik, Peter, Dolganoč.

Peter. Tako, gospod sodnik, kar notri stopite!

Kosmatin (zase). Tega osla je pa toliko treba tukaj, kakor petega kolesa pri vozu. (Glasno in prijazno.) Imam čast, da Vam voščim dober dan, gospod sodnik!

Zamuda. Lepa hvala! Gospod krčmar, sedaj želim natanko vse ogledati in sestaviti zapisnik. Prosim Vas, razkažite mi vse in pojasnite vso zadevo. In Vi, Dolganoč, pišite natančno zapisnik. (Dolganoč sede za mizo, Peter prinese tintnik.)

Najprvo! Kje je soba, v kateri je bil ubit tujec?

Kosmatin (gre in odpre duri). Tukaj, gospod sodnik.

Zamuda. Dolganoč! Stopite z menoj noter kot priča! Tudi hišni gospodar naj pride sem! (Stopita s sodnikom v sobo Repoševa.)

Peter (se zmuzne med vrata ter skri-
vaj v sobo pogleda). Pfuj! Kakšen mrtva-
ški duh je to!

Zamuda (notri v sobi). Strašna rana to; morilec je moral imeti dolg, oster nož. (Vrnejo se iz sobe.) Ali ste ga vzeli morilcu?

Kosmatin. To bo najbolje vedel go-
spod Šoln; meni o tem možu ni nič znano!
Ali naj zaprem duri, ker je preveč smradu
v sobi?

Zamuda. Le prav urno jih zaprite
(noslja), grozen smrad to! Sedaj, pisar,
pišite: »Zapisnik o roparskem umoru v
gostilni »Pri volku«. Ivan Kapistran Za-
muda, sodnik pri c. kr. sodišču v Brezo-
vem dolu. Pišite, Dolganoč, razločno in ne
delajte mi nobenih slovničnih napak.
Glejte, da mi ne naredite nobene packe s
črnilom. Ste razumeli?« (Dolganoč piše
hitro.)

Dolganoč. Sem.

Zamuda. Katera je že bila moja zad-
nja beseda?

Dolganoč (bere): Da mi ne napravite nobene packe s črnilom. (Piše vse, kar Zamuda govori.)

Zamuda (plane jezno pokonci). Vi ste cel osel . . .

Kosmatin (mu hitro seže v besedo). Gospod pisar!

Zamuda. Jaz sem sodnik, zapomnite si to! (Plane proti pisarju, snaži očala in mu iztrga zapisnik.)

Kosmatin. Oprostite, zagovoril sem se, gospod sodnik.

Zamuda (bere zapisnik in zmaje z glavo): Da mi ne napravite nobene packe. Ta osel — sodnik sem jaz, sodnik, če smem prositi! (Pomoli zapisnik pisarju pred glavo.) Osel, kakšne neumnosti pa pišete v zapisnik!

Dolganoč. Kar mi narekujete.

Zamuda. Neumnost, sama neumnost!

Dolganoč. Potem mi pa neumnosti nikari ne narekujte!

Zamuda (prime pisarja za usta). Tiho, nobene besedice več; kar pustite pisanje. Vi niste prav za nobeno rabo; plačo pa le hočete imeti, pa saj vem zakaj. (Rokodelski pomočniki prihajajo.)

Kreml. Mi vsi trije.

Smola. Za denar!

Ščurek. To bi bilo čisto prav!

Tretji prizor.

Kosmatin, Peter, Dolganoč, Šoln, trije rokodelski pomočniki in štirje možje kot straža.

Zamuda. A tako, morilci so že tukaj. (Dva moža pred rokodelci, dva za njimi in Šoln.)

Šoln. Roparji, morilci, potepini in druga sodrga, ki je tukaj, stojte! (Stopi k sodniku.) Gospod sodnik, ponižno javim, da smo tukaj.

Zamuda. To vidim tako. Naj vsi trije potepuhi naprej stopijo. (Stopijo naprej.) Sedaj, krčmar, odprite duri, ki drže k umorjenemu. (Stori in obstoji tam.) Tam pogledjte noter in pomislite, kakšno hudodelstvo ste storili. (Jih srpo pogleda.) No, ali ne čutite prav nobenega kesanja?

Krempl. Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Torej zares! Prav nobenega kesanja niso zmožni ti hudodelci! Ostanejo stari, zakrknjeni grešniki. Celo pri pogledu umorjenega vam vaša kosmata vest nič ne očita, čeravno ste storili veliko hudodelstvo.

Krempl. Mi vsi trije.

Zamuda. Da, da, vsi trije.

Smola. Za denar.

Zamuda. Za božjo voljo, za denar, to je že preveč!

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Nekaj drugega ni bilo prav, da bi namreč vi skesano in odkritosrčno priznali umor. Usmrčeni boste sicer tako ali tako; vendar bi se vam v tem slučaju prisodila milejša smrtna kazen.

Krempl. Mi vsi trije.

Smola. Za denar.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. No, če bi bilo to prav, pa priznajte (noslja). Krčmar, zaprite duri. (Stori.) Torej govorite.

Krempl. Mi vsi trije.

Zamuda. Seveda!

Smola. Za denar.

Zamuda. Kaj pa še. Ali si mar skopuh, ki vse za denar stori? Izpovejte, da vam bo milejša kazen prisojena.

Ščurek. To bi bilo čisto prav.

Zamuda. Dobro. Zato govorite. (Odmor.) No, ali bo kaj? (Odmor.) Nočete torej. Zato boste obešeni. In sedaj, gospod oštir, boste prisegli, če veste še kaj drugega o umoru, kakor to, kar ste povedali. (Kosmatin hoče priseči. V tem trenutku odpre Repoštev kot duh vrata, stopi naprej ter zgrabi dvignjeno desnico Kosmatinovo.)

Repoštev. Stoj! (Vsi se ustrašijo.)

Kosmatin (poklekne). Ali mar mrtvi vstajajo?

Repoštev. Da, tako je! Tudi mrtvi vstajajo, da potegnejo morilcu krinko raz obraz. Sedaj te vprašam, kdo je morilec?

Zamuda (mu seže v besedo). To vprašanje pristojna le meni, moj gospod! Kdo ste?

Repoštev. Repoštev, gorski duh. (Vsi se prestrašijo, razen rokodelskih pomočnikov, ki se razvesele.)

Šoln (ki se je zgrudil na tla od strahu). Vsi dobri duhovi hvalijo Gospoda Boga.

Repoštev. Drugi se me nikar ne bojte; le ta naj ima strah pred menoj. (Pokaže oštirja.) Stopite sem in sprejmite iz moje roke morilca. (Pelje Šolna h Kosmatinu.) Torej! Kosmatin, vprašam te še enkrat: Kdo je morilec? Povej po pravici, sicer te moji gorski duhovi strgajo na drobne kosce.

Šoln. Za božjo voljo.

Repoštev. Priznaj!

Kosmatin (skesano). Jaz sem.

Repoštev (Šolnu). Sedaj ga ukleni! (Šoln hoče storiti.)

Kosmatin. Kako, boter, ti moreš mene ukleniti?

Šoln. Kaj boter. Fej Vas bodi, morilca ne maram za botra. Ti nisi nič več naš

boter, še danes bom šel h gospodu župniku ter bom dal svojega sina še enkrat krstiti.

Repoštev (dá rokodelskim pomočnikom roko). Vrli mladeniči ste, dobro ste držali besedo ter preskušnjo izvrstno prestali. Sedaj vas odvežem od vaše obljube; zopet smete govoriti, kakor drugi ljudje.

Vsi trije rokodelski pomočniki. Kako? Mi smemo zopet govoriti? Juhe! (Se nemumno objamejo.)

Krempl. Gospod Repoštev, to je zelo lepo od Vas, da ste nas rešili.

Smola. In to ravno o pravem času.

Ščurek. Jaz sem že mislil, da bomo bingljali. (Naredi znamenje krog vratu.)

Repoštev. Saj sem vam dal besedo, da se vam ne bo nič žalega zgodilo.

Smola. Prosim, tiste palice, ki sem jih prejel, so bile kaj gorke.

Repoštev. Tiste si pa gotovo že prej zaslužil in sedaj šele sprejel. Toda (Kosmatinu), sedaj bom s teboj obračunil, hudodelec!

Kosmatin. Prosim ponižno milosti.

Repoštev. Tukaj na zemlji zate ni več milosti. Naj ti bo vseмогоčni sodnik na onem svetu milostljiv. Ali se še spominjaš, kako sem te rešil, ko si si hotel kot ubog, zapuščen mladenič zaradi pomanjkanja vzeti življenje? Že si imel vrv na

vratu, pa sem se ti prikazal in se te usmili-
lil. Odrezal sem vrv, ti dal denarja, da bi
mogel kakšno kupčijo začeti. Ti si mi
obljubil, da mi boš denar čez leta vrnil
ter da hočeš postati, priden, dober človek.
Ali ni tako?

Kosmatin. (Osramočen.) Tako je.
Vendar imejte z menoj usmiljenje. (Po-
klekne in prosi.) Jaz hočem vse dva-
kratno, trikratno povrniti. (Poskoči ter
hoče na kraj, kjer je imel denar spravljén.)

Šoln (ga zgrabi). Stoj, ne gani se
z mesta!

Kosmatin. Toda boterček.

Šoln. Botrina je med nama nehala,
sem ti že povedal. Kajti, če le na to mi-
slim, da sem bil kdaj v botrini s takim
ničvrednežem, si najraje zakrijem oči, da
me nihče ne vidi.

Repoštev. Le izpusti ga za trenotek,
naj le prinese semkaj svoj zaklad. Da
nam ne bo ušel, zato sem porok jaz. (Šoln
ga izpusti; Kosmatin prinese cele šope
bankovcev in vreče denarja.)

Kosmatin. To je vse. Jaz nočem tudi
ne vinarja zase obdržati. Naj imajo vse
rokodelčiči.

Repoštev. To bomo že mi odločili.
Toda sedaj odgovarjaj. Kdo je pred par
leti ubil in oropal nekega vinskega tr-
govca?

Kosmatin. Jaz.

Repoštev (sodniku). Tako ste, gospod sodnik, iz ust te pošasti sami dosti zvedeli. Jaz ga nečem več izpraševati. Ker je pa zelo skesan in prosi milosti, naj se ne kaznuje s smrtjo. Pokori naj se v dosmrtni ječi ter premišljuje svoja hudodelstva, da se spokori in dušo reši.

Zamuda. Zgodilo se bo.

Repoštev. Tako, Kosmatin spokori se in se poboljšaj! Gospod sodnik! Odlikovani boste z redom, ki ga že toliko časa želite. Zato bom poskrbel jaz. In ti, moj ljubi Šoln, tudi ne boš šel prazen domov. (Vzame vrečo denarja ter mu jo poda.) Drugo pa, ljubi prijatelji, je vaše. Razdelite si pravično. Vsak bo dobil toliko, da bo brez skrbi živel. Bodite pridni, pošteni ter se ne dajte nikoli od skoposti premagati. To vam želim iz srca.

Krempl. Nevoščljiv in lakomen ne znam biti.

Smola. Jaz tudi ne, vsakemu privoščim toliko kot sebi.

Ščurek. Tudi jaz se hočem tej grdi lastnosti odreči. Saj sem bil celo življenje dober človek; če sem bil včasih neumen, to nič ne dé.

Repoštev. Tako, gospod sodnik, sedaj dovolite, da Vaš sluga jetnika odpelje v ječo. Takega hudodelca pač ne smemo in ne moremo trpeti nadalje v naši družini.

Zamuda. Všeč mi je Vaš nasvet. Šoln, odpelji sedaj svojega botra, krčmarja »Pri volku«, v varno ječo, v kateri so zdihovali trije sicer revni, pa nedolžni mladeniči.

Šoln. Kakor ukažete, gospod sodnik! Toda prej bi imel še eno prošnjo.

Zamuda. Kaj bi rad!

Šoln. Želim, da me iz službe odpustite. Ako bi v službi ostal, bi moral večkrat gledati tega bivšega našega botra, ker bi moral vsak dan k njemu. Jaz ga pa nočem gledati tega grduna! Utegnila bi me v trenutku pograbit i jeza, pa bi ga kar zdrobil v svoji togoti. Jaz imam za tega skopuha in morilca samo eno pobožno željo!

Vsi. Kaj pa mu dobrega želiš.

Kosmatin. Ti mi kaj dobrega želiš?

Povej mi, te prosim, kaj?

Šoln. Jaz? Jaz ti želim 100 dežel, in v vsaki deželi 100 mest, in v vsakem mestu 100 ulic, in v vsaki ulici 100 hiš, in v vsaki hiši 100 sob, in v vsaki sobi 100 postelj in na vsaki postelji naj bi ležal 100 let ter bi trpel na najhujšem podgromu, da bi se pokoril za črna dela. Da bi pa imel tudi kratek čas, naj bi lezlo v postelji 1000 stenic, ki naj bi ti pile kri.

Repoštev. Ta želja je pa precej trda, a upravičena za tako zver v človeški podobi.

Zamuda. Kje naj pa dobim sedaj hitro kakšnega sodnijskega slugo?

Peter (stopi naprej). Mene imate takoj lahko.

Vsi. Peter?

Peter. Da, Peter!

Zamuda. Rad te sprejemem. Koj boš začel izvrševati svojo službo. In ti, Šoln, boš pa začasno za oštirja tukaj.

Šoln. To mi je pa vseč. Peter, tukaj imaš mojo kučmo, daj mi ti svojo. (Zamenjata pokrivali.)

Peter. Tako, sedaj ima novi sodni sluga že oblast. Torej, moj ljubi volčji krčmar, pred eno uro si še ti meni ukazoval in sedaj ukazujem jaz tebi. (Ga zgrabi za vrat.) Poberi se mi grdoba tja, kamor ne posije noben solnčni in lunin žarek. (Ga odpelje; s stražo odide obenem.)

Vsi (se smejejo). Dobro se kratkočasite!

Ščurek. Tam bo lahko lovil miši in podgane.

Smola. Čestitam novemu oštirju!

Krempl. In jaz predlagam, da naj koj pokaže, kaj zna; pogosti naj nas z najboljšo pojedino.

Vsi. Bravo, bravo! Vsi smo s tem zadovoljni.

Šoln. Toda, gospodje moji, vi me spravite še v zadrego.

Repoštev. Iz te te bom pa jaz rešil. Miza pogrni se! Miza zopet pride z jedili in pijačo.)

Vsi. Kaj pa je to?

Repoštev. Povabim vas, dragi gospodje, kar poslužite se! Dobra pijača bo gladko tekla. (Vsi začno jesti in piti. Repoštev se poda v ozadje, ki se dvigne ali razdeli na dvoje. Odzadaj pokrajina, kakor v prvem dejanju. Gorski duhovi stoje na desni in levi.)

Kreml. Gospoda moja, jaz napijem možu, kateremu smo dolžni veliko zahvalo. Gorski duh Repoštev naj živi! Živijo!

Vsi. Živijo, živijo, živijo!

Šoln. Jaz pa napijem tem vrlim rokodelskim pomočnikom, ki so toliko po nedolžnem pretrpeli — pri vsem tem pa ostali pošteni mladeniči!

Vsi. Živeli, živeli, živeli!

Kreml. Mi vsi trije!

Smola. Za denar!

Ščurek. To je čisto prav!

(Zastor pade.)

Prepirljiva soseda

ali

Boljša je kratka sprava kot dolga pravda.

Burka v enem dejanju.

Poslovenil ^{an} **Fr. Rihar.**

O s e b e:

Kapun, zakotni писаč.

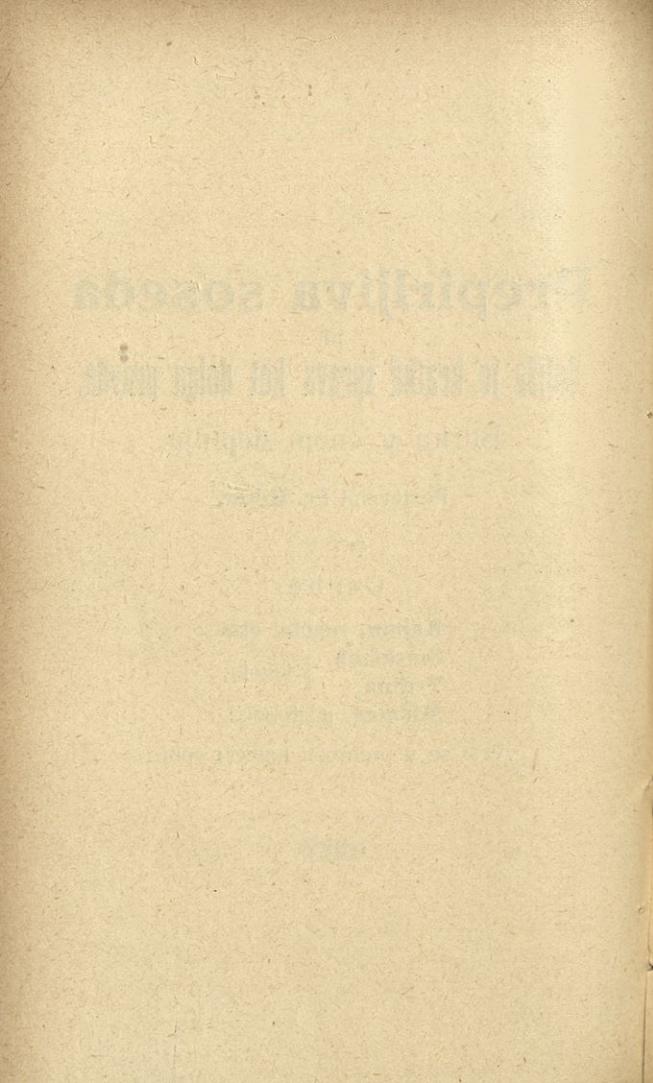
Smrečnik, } kmeta.

Trdina,

Mišmaš, postopač.

Vrši se v preprosti kmečki sobi.

Kapun (sedi pri mizi). Zares, prav radoveden sem, kaj mi bo današnji dan prinesel in če bo kaj cvenka padlo v moj suhi mošnjiček. Smajni dan je danes. Marsikateri kmetič ravno sedajle žene svojega volička ali kravico na sejm in bo skupil cel kup lepih kronic za lepo živinico! Zares prav čudno bi moralo biti, ko bi danes nihče ne potreboval mojega modrega sveta v pravdarskih stvareh. Saj pa tudi moje ime slovi daleč po okolici. Da! Kapuna pozna in mora poznati vsak, ki ima količkaj s pravdami opraviti. Ha! Tistega bi rad poznal, ki bi si upal le črhiniti, da sem eno samo pravdo izgubil! Pokazal bi mu (jezno zažuga s pestjo) z vso pravico, kako da poznam vse postave in še ponovim, — vse postave do pičice! Bombe in paragrafi! Nikoli več bi se ne drznil dvomiti o mojih vednostih in moji veliki učenosti!

Trdina (kmečko opravljen vstopi boječe). Dober dan! Ali sem prav prišel? Ali niste Vi pravdarski gospod Koštrun?

Kapun (popravi nevoljno). Prosim, Kapun, tako se glasi moje slavno ime. Ne pačite ga!

Trdina (neumno). No, pa nikar ne zamerite! Mojim ušesom se pa skoraj enako zdi, če rečem: Kapun ali Koštrun. Seveda,

Vi ste pa že bolj učeni gospod in imate bolj tanka ušesa!

Kapun (zase). No, smodnika pa že ni iznašel ta mož. No, pa tem boljše! Saj se od neumnih tem lažje živi. (Glasno.) No, no! Kaj pa dobrega, ljubi prijatelj? Kaj imenitnega pa Vas je pripeljalo k meni? Hm?

Trdina. Nekaj prav imenitnega, gospod »dohtar«! Poslušajte me in potem sodite, če nimam jaz popolnoma prav. Stvar je takale: Jaz in Smrečnik, mimogrede omenim, ta sirovež, ta ničvrednež, sva si že več let zelo navpik; pa tudi ne more biti drugače, ker je Smrečnik tak človek, da ne more prav noben sosed ž njim shajati! Pa še rečem, da je res! Kjer mi le more kako škodo narediti, mi jo naredi; ali mi kakšen plot podere, ali naše kokoši zapodi; pri vsaki moji škodi ima grdoba svojo roko vmes. Dolgo sem potrpežljivo prenašal in molčal. Včera j popoldne pa sem se tako razjezil, da bi skoraj iz kože skočil! Le poslušajte me! Delala sva vsak na svoji njivi, jaz na svoji, Smrečnik pa na svoji. Dobro sem videl, kako me je grdo pogledoval; jaz pa se nisem nič zmenil zato, ampak sem delal naprej, da je kar pot lil po meni. To ga je pa seveda še bolj jezilo. Kar naenkrat skoči zajec iz mojega zelnika. Jaz jo uberem za njim in ga oplazim s težko lo-

pato po glavi, ko je ravno hotel skočiti na sosedovo njivo; mrtev se zajec zgrudi sosedu pred noge. Ta pa meni nič, tebi nič, popade zajca, katerega sem jaz pobil in je bil torej po vsej pravici moj, ter dirja z živaljo domov; jaz kričim za njim, da je zajec moj, toda vse moje vpitje je bilo zastonj! Poslal sem nato svojega hlapca k sosedu, da vzame zajca, če potreba tudi s silo. Ali ta grdun je vrgel mojega hlapca čez prag. Skočil sem pomagat hlapcu ter sem ozmerjal tega hudirjevega soseda. Ali ta goljuf me je obrcal in je vpil nad menoj, da me bo »dal dohtarju čez«, češ, da sem ga obrekel in po krivici udril v njegovo hišo. Ali jaz mu že ne privoščim tega veselja, da bi on mene vlačil pred sodnijo, pa mu ne privoščim! Jaz (si potrka na prsi), jaz ga bom tožil in mu bom pravdo nakopal na vrat zaradi tatvine in poškodbe. V Vaše roke, gospod dohtar, položim to pravdo in Vas prosim: pomagajte mi, da pridem do pravice. Naj velja, kolikor hoče, jaz bom že posvetil temu (jezen) goljufu, roparju . . . , in če zapravim ves grunt! Moja potrpežljivost je že pri kraju. Saj boste sprejeli mojo tožbo, gospod dohtar, ali ne?

Kapun (misli nekaj časa). Težak slučaj, zelo težak in zamotan. Bom celo stvar premislil. Stopite med tem časom v tole sobo in tam počakajte; jaz moram

biti sam in nihče me ne sme motiti pri mojem premišljevanju. Dobro vedite: Če jaz kako pravdo prevzamem, se vselej poprej docela prepričam, če jo bom mogel ugodno tudi izpeljati; sicer se rajši pravde ne lotim, ako nisem gotov.

Trdina. No, no, poprimite se, kar nič se ne obotavljajte, učeni gospod »dohtar«! Le prevzemite pravdo in če jo dobite, boste na konju: jaz, kmet Trdina (ropota z denarjem v žepu) Vas bom plačal, kakor kakšen kralj; imam kaj pod palcem! (Izvleče velikansko klobaso.) Ravno te dni smo klali in Vi prvi poskusite, kako je dobra. Kar sama bi se snedla! Le vzemite jo in dobro naj Vam tekne, sem jo sam naredil; noben klavec mi ni para v celi okolici.

Kapun (zadovoljno opazujoč klobaso). Ta pa, ta, primojdun! Nisem videl še take klobase!

Trdina (ponosno). O, rad verjamem. Kaj takega se pa tudi dobi samo na Trdinovem domu; tudi mi znamo klobase delati, hahahaha! Pa se znamo tudi pravdati, če je treba. No, kako bo s stvarjo, pravedni gospod? Kaj ne, da boste mojo pravdo prevzeli? Le pomislite! Saj bo to za Vas velika čast. Klobasa za klobaso!

Kapun (odpre leva vrata). V desetih minutah Vam bom povedal. Pustite mi toliko časa, da zadevo temeljito premislim.

Trdina (v sobo gredoč). No, kakor Vam je drago; bom počakal; ko mojo pravdo prevdarite, pa me pokličite!

Kapun. Bom (zapre vrata; sam). Dogodek moram natančno premisliti. Zajec, — en tepec, ki zajca ubije, en tepec, ki se zajca polasti — težaven, zelo težaven slučaj, Takega še nisem doživel v življenju. Moram vendar pogledati v kazenski zakonik. (Ga išče nekaj časa, a brez uspeha.) Šment, kje pa tiči ta preklicana kazenska knjiga? Ukradel jo pač nihče ni; komu na vsem svetu bi moglo v glavo pasti, da bi ukradel kazenski zakonik? Kdo bi si tudi predrznil kaj takega storiti? In snedel ga tudi nisem; saj postav tudi ni lahko prebaviti. (Hipoma zapiči kazalec v čelo.) Aha! Sedaj se spomnim! — sem res pravi osel, ker sem tako pozabljiv! — Zastavil sem kazenski zakonik pred osmimi dnevi, zastavil svoj »corpus juris«, ker je bilo zadnje, da, edino moje pohištvo, o katerem sem še mogel reči: »to je moje«. (Ropot. Se obrne.) Kaj je bilo zopet? Zdi se mi, da je nekdo pred vratmi, znabiti zopet kmet, ki išče sveta. (Odpre vrata ter zakliče zunaj stoječemu Smrečniku): No, kaj bi pa radi? Morda iščete mene?

Smrečnik (za kulisami). Če ste Vi slavni »dohtar« Kapun, potem pa že Vas iščem.

Kapun (zase). Besteplentaj... tako teslo, surovina! (Glasno). Moje ime je Kapun. S čim Vam morem postreči?

Smrečnik (vstopi). Jaz sem gospod Smrečnik, tako mi pravijo. Imam veliko posestvo in največjo krčmo v okolici.

Kapun (zase). Za božjo voljo, to je pa tisti, ki je zajca ukradel!

Smrečnik. Jaz imam soseda, katere-mu bi rad zasolil tako, da jo bo pomnil celo življenje!

Kapun (dene prst na usta). Pst! Govorite tiho, prosim Vas; tamle v sobi leži bolnik, ki ne more prenesti prav nobenega šuma. (Pokaže pomenljivo proti sobi, v kateri se nahaja Trdina.)

Smrečnik (s poltihi glasom). Trdina mu pravijo, tistemu sleparju. Očitno me je zmerjal in razžalil, ker mi je rekel »tat«, »falot« in še druge hude besede; s silo je udril v mojo hišo in je v njej strašansko rogovilil. In zakaj? Prav za prazen nič! Čujte! Samo zato, ker sem vzel divjega zajca, ki je poginil pred mojimi nogami ter ga nesel domov. Zaradi enega ubitega zajca je tako rojil in razsajal, kakor bi bil ob-seden, ter je škodoval mojemu dobremu imenu. Pa le čakaj, te bom že dobil v pest! Čemu imamo pa sodnije? Za lase ga bom privlekel pred sodnika. Tožil ga bom zaradi obrekovanja in hudobnega vlo-ma v mojo hišo in ne bom miroval, dokler

ga ne bom uničil, in če gre vse moje lepo posestvo na boben. Vse, kar imam, rad dam, samo, da bom tega sleparja prena-gal. In k temu mi morate Vi pomagati, ali me razumete? Vam izročim vso pravdo in upam, da sem jo pravemu izročil. Sicer — (prime Kapuna za ramena in ga strese) sicer gorje Vam! Ako pa pravdo dobro izpeljete, potem mi boste pa vedno hval-ležni, to Vam povem. Saj sem se na pravega obrnil, kaj ne? Ali se čutite dosti močne, da boste z uspehom prevzeli to mojo imenitno zadevo? Kaj?

Kapun. Zakaj pa ne?! Sem že večje malopridneže ugnal v kozji rog, kakor je ta Vaš sosed. Kljub temu se mi pa Vaša za-deva zdi malo čudna in zapletena. Moram vendar vso stvar prav resno preudariti; da pa morem to nemoten storiti, Vas pro-sim, pustite me za trenotek samega ter počakajte v onile sobi (na desno kazoč), dokler ne pridem do pravega sklepa.

Smrečnik. Dobro. Toda, ne pustite me dolgo čakati; zakaj, jaz sem nepoča-kan človek! (Iz vleče veliko steklenico iz žepa.) Stojte, v tej le steklenici je najbolj-ša slivovka, taka pijačica, da je enake nima noben drug krčmar. En požirek za-dostuje, pa takoj šinejo v glavo najpamet-nejše misli. Jaz mislim, da bo tudi Vam koristila ta tekočina, da boste mojo reč te-meljiteje premislili. (Mu da steklenico.)

Kapun (se obližuje). Prav lepa hvala! Bom pa spil to pijačo na Vaše zdravje!

Smrečnik. Toda polagoma! Ta spak je močan! Več ne, kakor vsako uro po eno žlico. (Gre na desno.)

Kapun (sam). Sedaj pa, moja bistra glava! potrudi se! V hudih škripcih sem. Oba zagovarjati, obe pravdi prevzeti, to ne gré. Le enega morem v svoje varstvo vzeti. Kdo naj bi pa bil tisti? (Misli.) Kajpada! Pomagal bom tistemu, ki ima največ pod palcem (naredi kretnjo z rokami, kakor da šteje denar), kajti denar je sveta vladar! — Sedaj pa nastane važno vprašanje, kateri izmed teh dveh neumnih kmetov je bolj petičen. No, da sta trdna oba, to vidim že na prvi pogled! Da sta pa tudi oba zares voljna plačevati stroške, sta pokazala s temi želodčnimi dobrotami (pokaže na klobaso in steklenico), ki sta jih sama, prav iz proste volje, meni naklonila. To kaže, da ljudje dobro vedo, kaj ubogemu zagovorniku pravice dobro dene in tekne. Škoda zares, da se ne morem razdeliti in služiti dvema gospodoma. Ti sitna reč! Hm — katerega naj se pri- mem, ali Smrečnika ali Trdine. (Misli.) No, bom malo prigriznil ter poplaknil, potem bodo dobre misli kar same prišle v glavo! Prazna čeva so težka in lačnemu ne pride nič kaj rada pametna misel. (Pri- nese kruha, vilice, kozarec ter začne po-

žrešno jesti in piti.) Bombe in paragrafi! Kako se to prileže! Kaj takega pa še ne! Sedaj bi me nihče ne spravil k najzanimivejši sodnijski razpravi, za nobeno ceno ne! Okusna klobasa in še okusnejša pijača. (Cmoka z usti.) Bombe in paragrafi! Moram izreči svoje spoštovanje tem deželnim pridelkom! Vam na čast! (Nastavi steklenico in pije; čez nekaj časa naredi zopet požirek.) Primaruha, ta pa gre po žilah, kar čutim, kako leze naprej! Mislim prav zares, da bi se pošteno upijanil, ko bi se te dobre pijače malo bolj nalezal. In vendar! kako gladko teče ta žganjčica, prav kakor olje. (Zopet naliije.) Tale požirek pa naj bo na čast pravdarski učenosti, ki mi je donesla to prav nebeško pijačo. (Pije.) Ha, saj človek čuti, da je dobil nekaj v želodec! O srečna Dolenjska, kjer izvira taka tekočina! Na čigavo zdravje naj pa sedaj pijem? — Na svoje lastno! Bog te živi, gospod Kapun. (Pije.) Bombe in paragrafi! Kaj pa je to, (Začne jeceljati, beseda se mu zatika.) Naenkrat se začne temniti — tukaj — v sobi —. (Si mane oči in čelo.) In tu gori — v glavi — šumi — gromi — kakor bi bil . . . sreča . . . da — nisem mnogo — pil — popil — ker bi — sicer — moral — misliti, — da sem — natrkan, da, na-na-trkan. (Vstane in skuša hoditi, pa se zaletava, ker je že pijan.) Gotovo sem si po-pokvaril že-želo-

dec — naj-bolje bo, če le-ležem v po-stelj . . . (Tiplje in se oprijemlje ter naposled po vseh štirih zleze pod mizo.) No — tu je — pa — vse drugače — pri-prijetno — nič — ni boljšega — ka-kor do-bra po-stelj . . . Kdor — bi — dru-ga-če trdil, bom-bombe in parrrrr . . . (Ne skonča, ampak zaspi.)

Mišmaš (ves strgan potepuh, pogleda skozi vrata). Ni žive duše tu! Ravno prav. (Vstopi tiho.) Potem pa ni treba prosjačiti. En spomin bom pa le od tu seboj vzel. Saj imam tudi dobro srce; in vsak rad prinese domov kak spomin iz krajev, koder je hodil. (Ugleda klobaso in steklenico na mizi.) Solnce, luna! Kaj pa je to! Prava, pravcata klobasa! In tukaj-le v steklenici, kaj pa je tu notri? (Voha.) Pri mišji duši, to je moja najljubša pijačica, žganje! No, to mi pride ravno prav. (Deklamira:)

Karkol' na svetu je pijač,
Najboljše je žganjé;
Tud' pivo, vino ni slabo,
Al' šnops kraljuje vsé!

(Nastavi steklenico k ustom in pije.) Kako teče! Tega so pa skuhali, ko še niso iblajtarji po svetu stopicali. To se bo še vse rabilo. (Vtakne steklenico v žep, vzame pa iz žepa prazno steklenico ter jo postavi na mizo.) Ta steklenica naj pa bo za povračilo. Čemu bi to prazno posodo seboj vlačil? Pri meni imajo veljavo samo pol-

ne steklenice — ha-ha-ha. Pa tudi take-le klobase ne zaničujem. (Vtakne jo v žep.) Kaj takega mi ne pride vsak dan med zobe. To se pravi: drži tatu, dokler ga imaš. (Deklamira.)

Ne sejem nič, ne žanjem nič,
In vendar se živim;
Dovolj mi je in srečen sem,
Če žganje le dobim!

(Odide tiho.)

Trdina (pokuka iz sobe na levi). Ali boste kmalu premislili, gospod Kapun. To trpi že celo večnost. Šment! Kje pa tičite, gospod »dohtar«? Kar nič Vas ne vidim! Gospod »dohtar«! (Umakne glavo.)

Smrečnik (pogleda izza vrat na desni). Kdo pa tukaj tako rjove? Naj me koklja brčne, ko bi bil doma, bi kar mislil, da je to Trdinov glas. Ta se dere ravno tako! Sicer pa, kje tiči naš učeni dohtar? Izba je čisto prazna. Nazadnje se je pa morda tako zagledal v mojo slivovko, da je kar izginil.

Trdina (zopet glavo pomoli pri vratih). Gospod pravi doh . . . (Beseda mu zastane na jeziku, ko naenkrat zagleda Smrečnika.)

Smrečnik. Prav zares, on je!

Trdina. Moj smrtni sovražnik!

Smrečnik. Kako pa prideš ti sem, Trdina?

Trdina. Po nogah, kakor ti!

Smrečnik. Ti nesnaga; kaj tukaj iščeš, to hočem vedeti!

Trdina. To te prav nič ne briga, še manj kakor pa zajec, ki si mi ga ukradel.

Smrečnik (poskoči srdit v sobo). Ukradel? Saperlot! Le enkrat mi še ponovi to besedo!

Trdina (tudi stopi iz svoje sobe). Glej ga no! Ali se še nisi privadil tej besedi? Kar je bilo, je bilo in jaz ne prekličem besede.

Smrečnik. Ne prekličesh, nečesh preklicati? (Plane srdit na Trdino, ki zbeži za mizo; sedaj se začneta poditi okrog mize, pod katero leži Kapun; med to gonjo mečeta drug na drugega na mizi ležeče knjige in akte, ki frče kar po sobi.) Čakaj jaz ti bom že pokazal!

Trdina. Jaz ti bom že uro navil, ti slepar! V ječi boš imel čas premišljevat!

Smrečnik. Ali pa ti, le zanesi se! Še danes boš za ključavnico, da se bodo tvoja umazana, lažnjiva usta zaprla.

Trdina (zaničljivo). Še danes, praviš? Tako naglo bi rad? Potem ti pa svetujem, da si izbereš boljšega zagovornika in svetovalca, kakor je ta Kapun! Temu se prav nič ne mudi, čisto nič . . .

Smrečnik. Tudi meni se zdi tako. Že pol ure čepim v kamrici tam-le in čakam

na odgovor, kdaj se bo milostni gospod oglasil, ali prevzame pravdo, ali ne. Ko bi jaz pustil toliko časa čakati vsakega človeka, ki pride k meni, bi šlo lahko že vse na boben.

Trdina (škodoželjno). Prav bi bilo to, ko bi se zgodilo.

Smrečnik. Kje neki tiči ta dolgočasni človek? (Gleda na vse strani in naposled zapazi Kapuna pod mizo.) Sakra! Zares! Tukaj leži naš dohtar-skaza pod mizo, kakor je dolg in širok, in spi.

Trdina (pogleda tudi pod mizo). No, potem bi pa midva lahko dolgo čakala. Ta zaspani polh!

Smrečnik. Temu je pa gotovo moja slivovka šinila v ude. (Dvigne prazno steklenico.) O ti moj Bog! Ta kanalja je spil kar celo steklenico, pa zares, kar celo! Sedaj pa umem, zakaj da leži pod mizo kakor bi bil mrtev; temu se prav nič ne čudim!

Trdina (gleda naokrog). In moja klobasa je tudi že izginila. Ni duha ne sluha več po njej. Pfuj, tak požeruh! Bi skoraj rekel, da je podoben našim živalim, ki krulijo v svinjaku.

Smrečnik (stresa Kapuna). He! Zbudi se, ti zaspanec, polh! (Kapun se ne gane.) Kviško, pokonci! Za božjo voljo, kdo pa spi podnevu? (Kapun spi naprej.)

Trdina. O sveta nebesa, zdi se mi skoraj, da je ta človek mrtev. Če ga ni zadela kap.

Smrečnik. Ali pa mu je srce sežgalo žganje, katerega je toliko požrl. Celo steklenico v pol ure doli zliti, to je že preveč, tega nihče ne prenese.

Trdina (prime Kapuna za roko). Gospod dohtar-skaza, gospod! — — Zares, mrtev je, čisto mrtev! Le poglej ga, sosed, kako bled je in čisto mrtvaški! (Poptiplje Kapuna na čelu.) Je že kar mrzel, uboga para!

Smrečnik. Ti račji kljun! Nazadnje pa še začno naju dva soditi, da sva ga umorila!

Trdina (preplašen). Bog varuj!

Smrečnik. Kdo more to vedeti? Vse se je že zgodilo na svetu in se še lahko zgodi! Hitiva urno iz tega strašnega kraja, kjer je imela smrt svojo žetev. (Hoče oditi.)

Trdina (zadržuje Smrečnika). Prej še eno besedo, sosed!

Smrečnik. Kaj pa takega? Urno, urno, Trdina, tla mi gore pod nogami!

Trdina (dene Smrečniku roko na ramo). Nikar ne zapustiva tega kraja, preden se ne spraviva! (Na Kapuna kažoč.) Na temu-le vidiš, kaj je naše življenje, kakor kaplja na veji! Ali naj iz kraja smrti še

neseva v srcih najino sovraštvo? To bi bila nevarna stvar!

Smrečnik (zamišljen zre na Kapuna). Zares, življenje ni nič, prav nič! Kako naglo je bilo po njem!

Trdina. Zato pa skleniva mir! Podaj mi roko v spravo! Bodiva si dobra prijatelja!

Smrečnik (udari v desnico sosedovo). Udariva, tudi jaz imam rad mir! Proč s prepirom in kregom, na veke naj se gre solit sovraštvo!

Trdina. Dobro! Tako je prav! Tedaj nisi nič več name hud, Smrečnik?

Smrečnik. Prav nič več! Kar pozabiva, kar je bilo in drživa zanaprej vkup kakor dobra, zvesta soseda. Ali hočeš, Trdina?

Trdina (s poudarkom). To hočem prav res, ljubi Smrečnik!

Smrečnik. Sedaj pa hitro v prijaznosti od tod; temu pa (kaže na Kapuna) naj dá Gospod večni pokoj. (Držeč se za roko odideta.)

Kapun (se čez nekaj časa zbudi ter mane oči). Bombe in para- (se mu zdeha) grafi! Spanje mi je dobro djalo! Ha . . . (Se zlekne, tako da z rokami udari ob mizini nogi in se prestrašen strese.) O joj, kaj pa je to? Kje pa sem pravzaprav? (Gleda na vse strani.) Bombe in paragrafi! Ali prav vidim? Prav zares, pod mizo

ležim! Kako sem pod mizo prišel, to vedi škrat; jaz se ne morem domisliti. (Po vseh štirih prikobaca izpod mize.) Saj sem se sinoči v posteljo vlegel! Hm, sinoči? Ne, danes zjutraj je bilo! Oh, kako morem biti tako pozabljiv! Koliko je pa sedaj prav-zaprav ura? (Potiplate v žep, da bi pogledal na uro.) Stoj, tu je nekda tičala ura — pa šla je rakom žvižgat in žabam gost! No, to je pa že preneumno. Zares, da ne vem, pri čem sem! Sinoči — danes zjutraj! — Kaj od teh dveh reči je vendar prav? (Naenkrat prst zapiči v čelo.) Bombe in paragrafi! Svetli se mi v butici! Moja uboga kmeta! (Pogleda v levo sobo.) Tič je izletel — da bi ga koklja . . . (Plane proti desni sobi.) In ta tudi. Ali se je svet obrnil? Oba kajona sta mi odnesla pete — to je škandal! In kako je vse po sobi razmetano — lep red to! Zdi se mi, da sta imela tukaj hujšo bitko, kakor se je vršila pred Belgradom. — Ako bi ju mogel sedaj-le za ušesa. — Bombe in paragrafi! To bi ju učil olike. — Pa kaj bi se jezil, ker je po toči zvoniti prepozno, rajši malo grlo poplaknem. (Prime za steklenico in opazi, da je prazna.) Primaruha, kaj pa je to? Nobene kapljice več, kar nobene. Bes te lopi! In klobasa je tudi fuč, vse fuč! Zares, takih grdunov pa še ne, kakor sta ta dva kmetavzarja! Prej prineseta nekaj v dar, potem pa mi sama po-

jesta in popijeta vse — pa kar pred nosom! (Odmor.) Že vidim, da imam smolo, veliko smolo! Kar v krčmo k »Črnemu orlu« stopim, da si poplaknem jezo! Ali — ti, Triglav, moj dom — s kom bom pa plačal? Nimam ga beliča več v žepu. Bombe in paragrafi — kar iz kože bi planil! Zdi se mi, da se ljudem pamet vrača; če se jim vrne, potem sem jaz in so vsi dohtarji ob zaslužek; potem pa pojdimo kar vsi v »penzijon«; za nas bi bilo to presneto slabo, za ljudi pa dobro, ako pridejo do prepričanja,

**da je boljša kratka sprava kakor dolga
pravda !**

(Konec.)

